

105738

3

AZ

EMKE

1909. ÉV

JELENTÉSE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ 1909. ÉVI NOVEMBER 17-ÉN KOLOZSVÁRT TARTANDÓ

XXV. RENDES KÖZGYÜLÉSRE

IRTA ÉS ÖSSZEÁLLITTOTTA :

SÁNDOR JÓZSEF

T. ALELNÖK-FŐTITKÁR.

KOLOZSVÁRT.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ

EMKE

1909. ÉVI

JELENTÉSE.
BCU Cluj / Central University Library Cluj—
AZ 1909. ÉVI NOVEMBER 17-ÉN KOLOZSVÁRT TARTANDÓ

XXV. RENDES KÖZGYÜLÉSRE

IRTA ÉS ÖSSZEÁLLITOTTA :

SÁNDOR JÓZSEF

T. ALELNÖK-FŐTITKÁR.

105738

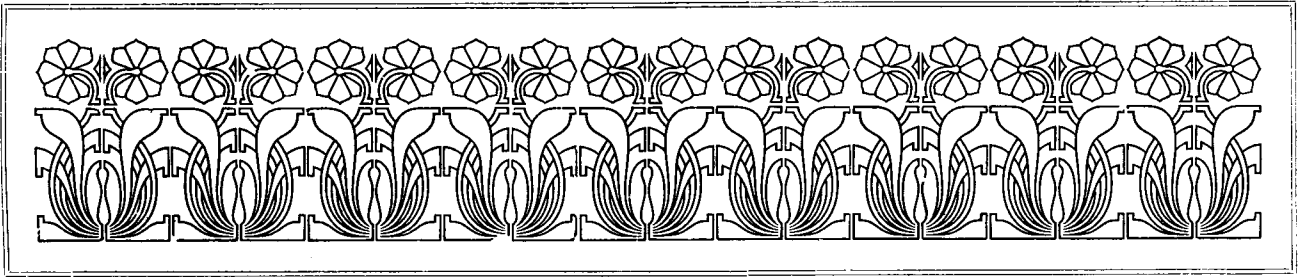
BCU Cluj / Central University Library Cluj

A)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ÖSSZEFOGLALÁS.

Tisztelt Közgyűlés!

Van szerencsénk az egyesület egy évi működéséről, a mult (1. Bevezetés,) közgyűléstől maig, összefoglaló, tömör jelentésünket az alábbiakban megtenni. A részleteket illetőleg bő tájékozást nyújtanak az „E. M. K. E.“ hivatalos értesítőben megjelent titkári és pénztári havi rendes jelentések és az Igazgató-választmányi, Directoriumi Szakosztályi és Fiókválasztmányi ülésekről szóló tudósítások, melyeket a napi sajtó is állandóan leközölt és így az Emke műhely-munkáját, ugyyszólva, folytonosan figyelemmel kísérhették a tagok és a közönség. A lehető rövid összefoglalt közgyűlési jelentés — a mi sokkal nagyobb munka — egyesületünknel kezdettől kimondott elv, egyfelől a nyomdai költség kimélése szempontjából s másfelől, hogy az érdeklődők sokfelől elfoglalt és nyomtatványokkal elárasztott világunkban könnyen áttekinthessék a munkát s véleményt és ítéletet alkothassanak maguknak a tevékenységről és az eredményről, melyet elérni ez évben is a Választmány, Igazgató-tanács stb. legjobb akarata és törekvése volt. Az anyag összeállításában szükséges a kellő rövideg és a helyes csoportosítás már azért is, mert csak az egészen figyelmes átnézéséből tűnik ki, hogy a Választmány az adott viszonyok közt az Alapszabályok, a Munkaprogramm és a Segélyző elvek értelmében másképp nem cselekedhetett s azért nyugodt lélekkel és fölemelt fővel várja ezuttal is a tudomásul vételt, jóváhagyást és a hol kell, a felmentő határozatot.

Az 1884. év december 27-én volt az Emke ügyében Kolozsvárt (2. A jubiláris közgyűlés.) a városházán az első értekezlet. Attól kezdve rohamosan, mintegy lavinaszerűen indult az egyesület fejlődése, úgy hogy a következő évi április 12-én megtarthattuk az Alapszabály-megvitató s a felsőbbbségi jóváhagyásig az id. tisztikart megválasztó nagygyűlést, míg a a rendes tisztválasztó és így a voltaképi alakuló, szervezkedő első rendes közgyűlés csak az Alapszabályok kir. belügyminiszteri megerősítése után, ugyanazon évi aug. hó 31-én volt megtartható s ugyancsak Kolozsvárt, mely időponttól számítható a valódi kezdet és a megindulás. E szerint a jövő 1910. évben lesz igazában a negyedszázados évforduló, a mire való tekintettel a Választmány kimondotta, hogy az örömnünnepet azévből tarjuk meg és pedig kapcsolatban a második Közmuvelődési congressussal, a mire nézve különben már a mult évi közgyűlés intézkedett. Mindezek alapján az Igazgató-tanács már f. évi okt. 15-én tartott ülésében kimondotta, hogy megkeresi Kolozsvár sz. kir. város törvényhatóságát a kettős ünnep együttes rendezésére, e végből mint az alapításnál egy közös százaz bizottság kiküldésére; felkéri gróf Majláth Gusztáv Károly r. kath. és Kenessey

Béla ref. püspököket az ünnep napján istentiszteletek tartására; özv. báró Bánffy Zoltánné-Teleki Erzsébet grófnőt, mint a Kolozsvár városi nőválasztmány elnökét egy alkalmi színházi előadás rendezésére, e célból dr. Szádeczky Lajos választmányi tagot az emlékezetes „Erdélyi lakodalom“-hoz hasonló darab megírására és dr. Janovics Jenő szinigazgatót, a nemzeti színháznak egy estére díjtalan átengedésére s a rendezésben való részvételre. Még több apróbb intézkedés is történt: azonban a tagok és a közönség impozáns részvétele az, ami az ünnepet igazán magasztossá és fenségessé kell hogy tegye.

A Budapesten múlt évi jun. 22-én és 23-án tartott első Köz- (3. Közművelődési velődési congressus az Emke meghívása alapján, de különben is congressus.) a közóhajtás következtében úgy határozott, hogy az összes magyar közművelődési egyesületek szövetségének második hasonló összejövetele az Emke közgyűlésével egyidejűleg Kolozsvárt, az ország második legnevezetesebb városában, az Emke székhelyén tartassék meg. Ennek megfelelőleg szives volt az Orsz. Közművelődési Tanács f. évi nov. 8-án Széll Kálmán v. b. t. t. és Károlyi Mihály gróf elnöklete alatt Budapesten tartott ülésében, az Emkére való tekintettel is kimondani, hogy a congressust az 1910. év második felére és pedig szept. hóra hívja össze, a mikorra tettük a jubileumot is. A tanács kész volt azért még Alapszabályait is megváltoztatni, melyek a közgyűlések tartása idejűl a tavasz valamelyik hónapját írják elő: a közönségre nézve pedig az az előny lesz, hogy nem kell a két alkalomra Kolozsvárra külön fáradni és költekezni, de a congressusra jövő tagoknak is módot nyújthatunk azért, hogy a legnagyobb, legexponáltabb és az ország szívéből legmesszebb fekvő cultur-egyesület munkásságába közvetlenül is bepillantassanak.

A király Ő Felseje 40-ik koronázási ünnepén, múlt évi jun. (4. Múlt évi közgyűlés.) hó 8-án pünkösd másodnapján Marosujvárt tartott közgyűlés a napi sajtó leírásai szerint is a legfényesebben sikerült. A testvéregyesületek, fiókválasztmányok, erkölcsi testületek, törvényhatóságok stb. képviseletén kívül jelenlétükkel és közreműködésükkel emelték az elnökség tagjai mellett a nemzeti ünnep színvonalát: Rákosi Jenő főrendiházi tag, az Emke örökös t. tagja és K e n e s s e y Béla erdélyi ref. püspök. A közgyűlés jegyzőkönyve a kiküldött bizottsági tagok által hitelesítve és e jelentéshez mellékelten kinyomatva van. A hazafias hírlapok a legmelegebben emlékeztek meg az Emke munkásságáról és a közgyűlés fényes sikeréről. Az ünnep rendezéseért a jkvi. köszönet Szabó Albert m. kir. bányatanácsos, főbányahivatali főnök, fiókválasztmányi és rendezőbizotts. elnöknek s általa az összes közreműködőknek elküldetett s köszönetet küldtünk Jancsó Lajos ref. esperes, egyházkerületi gen. directornak is. Az ujonan megválasztott választmányi tagok a közgyűlés határozatáról értesítettek. A közgyűlésen hozott egyéb határozatok foganatosítására is a választmány megtette a lépéseket, miről az illető pontoknál számolunk be.

Tekintettel, hogy tavalyi közgyűlésünket nagy ünnepség kere- (5. A folyó évi közgyűlés.) tében vidéken tartottuk meg s hogy a jövő évi negyedszázados jubileummal és közművelődési congressussal ismét nagyszabásu nemzeti ünnep jellegű lesz a rendezésünk: a f. évre nézve úgy határozott a Választmány, hogy a közgyűlés száraz hivatalos jelleggel, november hó 17-én d. u. 4 órakor Kolozsvárt a városházán tartassék meg s ezzel tétessék elég az Alapszabályok ama követelésének, mely szerint közgyűlés a központban vagy meghívás alapján a vidéken minden évben tartandó, hol az elnöki megnyitón és zárószón kívül első sorban a Választmány jelentése, a pénztári számadások s a költségvetés mutatandók be. A puszta alakulásra való tekintettel nagyobb rendezést az idén e közgyűlésre nem eszközölhattünk, hogy a tagok és a nagy közönség pihent erejével annál szebben mehessünk neki a jövő évi eseményekben gazdag közgyűlésnek és congressusnak. Indítvány e közgyűléshez még f. évi

szept. 12-én Varga Jenő brádi állami polgári fiuiskolai igazgatótól érkezett be, akit azonban a Választmány felvilágosított, hogy az általa említett kérdések részben a Munkaprogramm, részben pedig a Választmány tárgyai, tehát nem közgyűlés elé valók.

A magyar közművelődési egyesületeknek az Orsz. Közművelő- (6. Orsz. Közművelődési Tanácsot létrehozott) mult évi jun. 20-án és 21-én Budapesten tartott orsz. congressusán egyesületünket gróf Béli Ákos elnök vezetése alatt, Sándor József t. alelnök-főtítkárral, Merza Lajos kir. tan., főpénztáros, Reményi Antal jogtanácsos, dr. Hegedüs István, dr. Bayer Dezső, Belatiny Arthur, Ditrői Mór, Elischer József, Gyertyánffy István kir. tan., Holló Mihály és Schiller Miklós képviselték.

A közgyűlésen a Tanács alapszabálytervezetének előadója Sándor József t. alelnök-főtítkárral volt a gyűlés által a 25 tagból álló Igazgató-tanács tagjaiul az Emke részéről Béli Ákos gróf elnök és a t. alelnök-főtítkárral választottak be. Az Emke választmánya öt évre évi 500 koronával lépett be a Tanács tagjai közé. Igazgató-tanácsi ülések tartottak: mult évi október 28-án, midőn bemutatott az Ügyrendtervezet és dec. 17-én, f. évi márc. 23-án, jun. 24-én és okt. 8-án, mely üléseken egyesületünket az imént jelzett két megbízott képviselte. F. évi november 7-én tartott a Tanács által saját helyiségébe (Ferenczietere 3.) egybehiva, az összes magyar közművelődési egyesületek titkárainak is amaz értekezlete, melynek célja volt egyfelől a közös érintkező pontokat megtalálni, másfelől a jövő évi közművelődési congressust is legalább elveiben előkészíteni. A Tanács főakciója eddig a szervezés, elhelyezkedés és gyűjtés munkáján kívül az országban rendezett számos felnőtt analfabéta tanfolyam vala, melyeken 4100 egyén tanult meg olvasni-írni s kapott bizonyítványt.

Az Emke úgy, mint eddig, a lefolyt évben is buzgón kereste (7. Testvér- és rokon egyesületek.) és ápolta a testvér- és rokon egyesületekkel való érintkezést, azok megkereséseire előzékenyen és rögtön válaszolt s közgyűléseiken s más ünnepeiken a kapott meghíváshoz képest külön kiküldöttek által vett részt. Így képviseltette magát az Emke, időrendileg felsorolva: az Erdélyi Múzeum Egyesület 1908. évi június 8-ikán Brassóban tartott IV. vándorgyűlésén dr. Apáthy István választmányi tag által; a Besztercze-Nászód-vármegyei általános tanítótestület július 3-án Beszterczen tartott 25 éves jubileumi közgyűlésén Pallós Albert Emke jegyző; Székely Társaságok Szövetsége augusztus 23-iki, székelyudvarhelyi közgyűlésén Deák Lajos kir. tan., tanfelügyelő, választmányi tag és Maros-Tordamegyei fiókválasztmányunk elnöke; Múzeumok és könyvtárak orsz. szövetségének október 10—11-én Szombathelyen tartott közgyűlésén Brenner Tóbiás polgármester; Hunyadvármegyei Történelmi és Régészeti Társulat november 7-iki dévai rendes közgyűlésén Dénes Károly kir. tanfelügyelő, igazgató-választmányi tag és fiókválasztmányi elnök; Gyermeket, fiatakorukat pártfogoló és rabokat-támogatók egyesülete december 8-iki kolozsvári alakuló gyűlésén Fekete Gábor alelnök; a D. K. E. f. évi június 8-iki budapesti közgyűlésén Reményi Antal jogtanácsos; a Múzeumok- és könyvtárak orsz. szövetsége f. évi szeptember hó 26-iki nagyenyedi közgyűlésén, Orsz. Magyar Iskola-Egyesület okt. 7-iki budapesti jubilaris közgyűlésén és a Közművelődési egyesületek titkárainak ugyanaz napi budapesti értekezletén a t. alelnök-főtítkárral; a Hunyadvármegyei tört. és rég. társ. okt. 23-iki dévai közgyűlésén dr. Veress Endre főrealiskolai tanár; az E. K. E. okt. 9-iki dévai közgyűlésén Balogh Gyula és a kassai Kazinczy-kör okt. 24-iki Kazinczy-emlékünnepen Deák Gyula alapító tagok által. A kiküldöttek eljárásukról rendszeresen írásban tettek jelentést s az Orsz. Magyar Iskola-Egyesületet, közgyűlésén a székesfővárosi vigadóban, képviselőnk az Emke nevében beszéddel is üdvözölte. Élénk levelezést folytattunk

egyestestvér egyesületekkel, az Emke negyedszázados története megírása alkalmából, a magyar társadalmi kulturmozgalom megindulása adataira nézve is.

Az ujonnan alakulandó Hevesvármegyei, valamint Veszprémmegyei, nemkülönböztetve a Czinkotai magyar közművelődési egyesületeknek megkeresésre az Alapszabályokat, Évi jelentést s egyéb utbaigazításokat megadtuk és szolgálatainkat egyébként is felajánltuk. A négy nagy magyar közművelődési egyesület, u. m. Emke, Fmke, Dke és Dmke részéről f. évi okt. 7-én Budapesten főtitkári értekezletet tartottunk s azon is a közös teendőket megbeszéltük.

Az egyesület vagyona f. évi szeptember hó 30-án **3,266.619 K** (8. Vagyoni állapot.) **23 f**, a mi tekintettel a múlt évi közgyűlésen kimutatott 3,178.120 K 99 f-re, **88.498 K 24 f** vagyonnövekedést tüntet fel. Ez összegben még nincs benne a néhai Miksa Zsuzsanna-féle szinte 200.000 K-ás nagy alapítvány, mely Választmányi intézkedésből némely függő dolgok miatt egyelőre létben kezeltetik, azonban az algyógyi gróf Kun Kocsárd-féle alapítványi birtok emelkedett becsűje, a múlt év végéről tőkésített bevétel maradvány, több ezer K új hagyaték és alapítvány stb., melyek mind hozzájárulnak e növekedés létrehozatalához benne vannak.

Benne van ekként az algyógyi alapítványi birtok 45.260 K 60 f érték növekedése, becsű alapján; bankbetétekben 41.647 K 91 f; kölcsönöknél 64.874 K 67 f; felszerelésekre stb. 367 K 08 f, együtt 152.150 K 26 f, amivel szemben a biztos vagyon okáért viszont leirtunk 63.652 K 02 f tagsági követelést és így a különbözet 88.498 K 24 f. Ez a Választmány okos gazdálkodásának eredménye s ha a Miksa-alapítványt is csatolni fogjuk, a jövő jubiláris évre az Emke törzsvagyona, melyből a rossz tagsági követeléseket egészen kidobtuk, elfogja érni a negyedfél milliót.

Az Igazgató-választmány esetről esetre szóló elhatározásai és (9. Vagyon elhelyezése.) utasításai alapján, valamint egyes alapítók intézkedései következtében az imént kimutatott vagyon a következő módon értékesített: Helyi és vidéki pénzüzeteknél 1,304.605 K 13 f, értékpapirokban 868.903 K 10 f, földbirtokban 737.365 K 37 f, épületekben 91.107 K 53 f, állami és községi kölcsönökben 226.665 K 25 f, aláírt tagsági kötelezettségekben 27.723 K 22 f, pénztárkészletben 4.981 K 57 f és felszerelésekben 5.268 K 06 f, összesen 3,266.619 K 23 f.

A vidéki pénzüzetek igazgatósági tagjai, úgy mint az előző években, most is a betétekért személyes jótállást vállalnak; földbirtokban az algyógyi gróf Kun Kocsárd alapítványi birtok 1710 kat. holdban és a magyarkályáni Mohay Károlyné-féle jószág 562 kat. holdban van; épületek a szászvárosi gróf Kun Kocsárd-féle bérház s iskoláink és óvóink befektetése, melyek értékét évről évre rendszeresen leírjuk. Az eladott Emke-palota helyett az egyesület számára új helyiség emeléséről a Választmány az uralkodó kömüves sztrájk miatt még nem gondolkozott.

Előirányzatunk szerint a f. évi elkölthető jövedelem (10. F. évi költségvetés.) **197.467 K 84 f**, tehát 7,455 K 06 f-rel több, mint a tavalyi, így tehát a növekedés örvendetesen nyilván való. Ez összeg pedig jobbra járadék-jövedelem, melynek felhasználása tárgyában a f. évi május 12-ikén tartott Választmányi ülésből a következő javaslatot terjesztjük elő:

	Rendkívüli	Rendes	Összesen
1. Algyógyi székely földműves iskolára — — —	—	57103.—	57103.—
2. Hat Emke-népiskolára -- — — — —	1775.30	7125.—	8900.30
3. Hét Emke-óvódára — — — — —	790.—	7418.06	8208.06

	Rendkívüli	Rendes	Összesen
4. Emke-iskolák és óvódák vegyes kiadásaira —	—	2884.06	2884.06
5. Iskolaépítő akcióra három új állami iskolánál —	20000.—	—	20000.—
6. Hat gyermekmenedékhelyre — — — —	—	600.—	600.—
7. Előre nem látott segélyekre — — — —	3000.—	—	3000.—
8. Nyolc rendes néptanítói jutalomra és rendkívüli segélyekre — — — — —	5350.—	761.30	6111.30
9. Két népiskolára átmeneti külső bevételek után	—	400.—	400.—
10. Székely ipari segélyekre és ösztöndíjakra a Kovács Sándor-féle alapból — — — — —	5055.16	1685.05	6740.21
11. Tizenhét felekezeti iskolára és segélyre — —	—	1310.—	1310.—
12. Népkönyvtárak, népdalaskörök és ifjúsági egyesületek szervezésére — — — — —	—	5000.—	5000.—
Dalaskörökre — — — — —	5000.—	500.—	5500.—
13. Rendelkezési alap bevétele — — — — —	2032.65	—	2032.65
14. Kulturális alapok növelésére — — — — —	—	1012.44	1012.44
15. Özv. Mohay Károlyné-féle magyarkályáni birtok haszonélvezeti jog megváltása törlesztésére —	—	2137.50	2137.50
16. Emke ipari akcióra — — — — —	—	3000.—	3000.—
17. Vegyes segélyekre és kiadásokra — — — —	—	3513.56	3513.56
18. Emke-ingatlanok adóira — — — — —	—	339.76	339.76
19. Szászvárosi bérházalap növelésére — — — —	—	414.25	414.25
20. Szászvárosi bérház fenntartási költségeire és adójára	—	800.—	800.—
21. Dologi kiadások — — — — —	—	6360.—	6360.—
22. Ügyvezetés — — — — —	—	5000.—	5000.—
23. Központi iroda hivatalnokainak személyi kiadásai	2000.—	9020.—	11020.—
24. Egyesületi szolga illetményei — — — — —	—	1060.—	1060.—
25. Iskolaépítő akcióra és egyéb segélyekre rendelkezésre áll év végeig — — — — —	35020.75	—	35020.75
Összesen — —	80.023.86	117.443.98	197.467.84

A 26. sz. alatt említett tételből azonban a választmány segélyekre még a május 12-iki ülésben felhasznált 32.369 K 47 f-t és így 2,651 K 28 f az, a mi év végéig rendelkezésre maradt, de azt is kiadta már a további Választmányi és Dir. ülés úgy, hogy tartani kell tőle, nehogy megint hiánnyal zárjuk ez évet is, miként a tavalyi Évi-jelentésünk szerint történt. Ez is az Emke segítő buzgalmának és áldozó készségének egyik tanujele.

Évi jövedelmünk egyik legnagyobb lekötött tétele az „Algyógyi (11. Algyógyi székely m. kir. áll. gróf Kun Kocsárd székely földmives iskola, Emke-alapítás“-é, földmives iskola.) mely egyedül évi 57.103 K-t, tehát szinte 30%-ot vesz igénybe a költségvetésből, de ezen 1930. december 31-ig, tehát még 21 évig nem lehet változtatni, mert addig szól a gróf Kun Kocsárd-féle alapítványi birtokra nézve a kir. földmivelésügyi miniszterrel kötött szerződés s az iskola fenntartása után pedig fölösleget az ingatlanból nem lát az egyesület. Az alapítványi birtok különben az Emke kérésére múlt évi október 24-én 88.757. sz. alatt a mai állapotokhoz képes újólag megbecsülve a miniszter által, találtatott, hogy a földbirtok és jogosítványok értéke 448.415 K, az erdők fa- és talajértéke 143.147 K, álló- és forgótőke 370.815 K 88 f, együtt 962.377 K 88 f. Művelési ág szerint az 1710 hold területből 737 hold erdő és 480 hold legelő; a többi szántó, keri, rét és szőlő. Igazgató az intézet

alapítása óta: Gáspár József. Az intézet vállalva el az alapítványi birtok csigmoi erdejében létesített magyar állami vasművek tüdőbeteg szanatoriumának élelmezését is, ez a birtok jövedelmét jelentékenyen emeli. Minthogy a szanatorium óriási költséggel emelt épülete vízhiányban szenvedett, a Választmány ez évben az u. n. Faluréten, a Maros mellett építendő szivattyu-gépház számára a szanatorium fennállásáig használati joggal s évi 10 K bérrel szemben 400 □-öl területet engedett át, kikötvé, hogy egy irodai hivatalnok vagy alkalmazott, betegség esetén állandóan igénybe veheti a szanatoriumot oly árban, mint az állami vasművek alkalmazottai.

Magában a 17 év óta fennálló iskolában az 1908—1909. tanév 29 II-ik és 41 I-ső, összesen 70 tanulóval kezdődött: évközben azonban kilépett és kizáratott 5 s így megmaradt 25 II-od és 19 I-ső éves tanuló. Felbujtás következtében sztrájk ütött ki, s ennek alapján távolított el a szóban levő néhány tanuló. A lefolyt tanévben a kolozsvári gyermekmenedékhelytől átvett árvák száma külön 20-ra emelkedett. Ezek szintén a gazdaság körül nyerne, az elemi iskola látogatásán kívül, foglalkozást. Volt a nyáron is néptanítói tanfolyam 21 hallgatóval; 6 községben vándor-előadás. A végzett tanulókat az intézet helyezi el: a munkaadó gazdák meg vannak elégedve velők. Az egyesület szerződészerű állandó Ellenőrző bizottsága — Sándor József elnök, Lészai Ferenc kir. tanácsos, alelnök, Kemény József báró, Polcz Rezső és pótlólag Sándor János szászvárosi ref. Kun-collégiumi gondnok tagokból állólag — a mult közgyűlési év óta háromszor volt a helyszínen, u. m. : a mult évi szept. 20-án, f. évi febr. 27-én és szept. 19-én az évközi és illetve évváró vizsgák alkalmából. Az illetők jelentésüket a Választmány, illetve a kir. földmivelésügyi miniszter számára állandóan megtették. Panasz merülve fel, hogy az intézet cselédsége és alkalmazott alsóbb személyzete nem volna magyar, ennek alapján beszereztük ezek névsorát, amiből kitűnt, hogy a többség és pedig a főbb állásokban magyar, a kisebbséget pedig a multból átvett hagyomány és a helyi viszonyok indokolják, ámbár intézkedés történt, hogy fokozatosan itt is biztosítva legyen az intézet magyar, illetve székely jellege. A helyi ref. kegyuri egyház számára egy jövedelmező épület létrehozataláról lévén szó, melynek bérét mindig az egyházközség élvezhesse, ehez az Emke és a kir. földmivelésügyi miniszter felerészben 2450 K segítséggel járultak közre s ennek alapján a f. évben az épület fel is emeltetett.

A költségvetésből és a zárszámadásból kitetszőleg 24.649 K (12. Emke-iskolák.) 24 f-re megy az a rendes évjáradék is, a mibe az Emke hat népiskolája és hét óvodája kerül s ez ismét az évi jövedelem 13 %-a, vagyis Algyógyal együtt 43 % oly összeg, melyhez más célra egyáltalán nyulni nem lehet. Ám ez önálló tanintézetek fenntartása évről-évre növekedő haladást mutat, mert az illető helyi társadalom legtöbb esetben majdnem kizárólag az Emkére támaszkodik és sem személyi, sem pedig a dologi kiadásokhoz nem járul semmivel, de sőt még a növendékek tankönyveit és írószereit is az egyesülettel fedeztetni, a mi sem az állami, sem a felekezeti vagy községi iskoláknál nem fordul elő. A központilag fedezendő költségvetési hiányok is évről-évre növekednek s különösen a dologi kiadások sokszor meglepetésnek teszik ki a Választmányt. A hat Emke-iskola, u. m. az aranykúti (Kolozsvm.), csikrakottyási (Csikvm.), kissebesi, magyarnagyzsombori és magyarókereki (Kolozsvm.), valamint a vámosudvarhelyi (Kisküllővm.) a 10.656 K 30 f általános fenntartási költségen kívül az idén 3678 K 21 f oly rendkívüli kiadást vett igénybe, a mire mult évi költségvetésünk nem számított. Az iskolák érdekében központi kiszálások voltak: 1908. június 9-én a vámosudvarhelyi Emke-iskola záró vizsgájára Biró Árpád fogalmazó, 1909. április 23-án bánffyhungyadi kir. adóhivatalnál a kissebesi, magyarnagyzsombori és magyarókereki Emke-iskolák felmerült adóhátrálékai,

27-én a kissebesi Emke-iskolánál a kerítés, június 14-én és augusztus 29-én ugyanitt a felmerült asztalos munkák kiadása és utóbbiak bevégzése után átvétele tárgyában Beregszászy László főkönyvvezető, június 7-én a magyarnagyzsombori Emke-iskolánál az épület kijavítása ügyében Molnár István levéltáros által. Az Emke-iskolák évváró vizsgáira, melyek múlt évi június hó folyamán tartattak meg, vizsgai jutalom könyveket küldtünk.

Önálló kisdudóvódáink a balázsfalvi (Alsó-Fehérv.), (13. Emke-kisdudóvódák beszterczei (Besztercze-Naszódvm.), az ördögkúti (Szilágyvm.), és gyermekmenhelyek.) segesvári (Nagy-Küküllővm.) és a vajdahunyadi (Hunyadv.), melyek rendes fenntartása — a tűzbiztosítási díjak, az épületekbe fektetett tőkék helyreállítása, a jókarban tartás stb. kiadásain — kívül évi 9736 K 12 f központi költség, mihez járult az idei 578 K 61 f szintén előre nem látott rendkívüli kiadás. A fentiekben van a brassói óvó céljaira a gróf Bethlen András és Nagy István-féle 5000 K-ás alapok kamata 200 K-val; külön vannak pedig a fogarasi óvónak a f. évre 200 K és az aranyi, boiczai, harrói, hosdái, lozsádi és nagyrapolti (Hunyadv.), valamint a múlt évről a balavásári, dombói, magyarpéterfalvai és sövényfalvi, az idén pedig a buzásbesenyői, marosugrai, pipei és teremujfalui (Kisküküllővm.), továbbá az ördögkeresztúri (Kolozsvm.) gyermekmenedékhelyek 1350 K-val. A múlt évben 200 K-t kapott a szászvárosi óvoda is. Óvodáink közül az ördögkúti, az Emke 30.000 K-ás iskola- és óvó építési segélyével szemben államosítottak, a vajdahunyadit pedig a lefolyt tanévben a kir. p. ü. miniszter utján alkalmasabb helyen fekvő és jobb karban levő épülettel cseréltük ki. Balázsfalvi óvodánknak a kir. földművelésügyi minisztertől megfelelő gyümölcsfa csemetéket kértünk. A szőkefalvi (Kisküküllővm.) nyári gyermekmenedékhelyre tavaly adott, de fel nem használt 100 K segélyt az idén a Csüdötelnéknél létesített áll. iskola dologi kiadására használtuk fel. Özv. Mohay Károlyné magyar kályáni belső udvarházát bizonyos feltételekkel községi óvó céljaira ajánltuk fel.

Bár az áll. isk. építő akciózt 1902. május 25-én a Kolozs- (14. Áll. iskola építő akció.) várt tartott Közgyűlés azzal a feltétellel mondotta ki, hogy ezzel szemben a kir. vallás- és közoktatásügyi min. az Emke-iskolákat és óvodákat államosítja; bár még az 1903. jun. 2-án Nagyenyeden tartott közgyűlés Nagy Károly jegyző indítványára az egyesület; egyéb nemű teendői érdekében az akció mérséklését határozta el s a múlt évi június 8-án Marosújvárt tartott közgyűlés Gáspár János orsz. képviselő, választmányi tag indítványára a népiskolai internátusok érdekében az akció még alább szállítását mondotta ki: mégis tekintettel a kétségbeejtő helyzetre, hogy az állam iskolaépületet és telket nem ad, ellenben ezt a nagyobb áldozatot a nyomorban levő politikai vagy egyházközségektől várja, a Választmány kénytelen volt az akciózt ez évben is folytatni s ezzel egyébnemű fontos teendőit megbénítani. Így fejeződtek be s részben indítottak meg az akció kezdete óta a következő áll. iskolák:

1. Arany (Hunyadv.) 14.045 K 88 f,
2. Csomafája (Kolozsvm.) 10.000 K,
3. Csüdötelné (Kis-Küküllővm.) 5.600 K,
4. Égerhát (Szilágyvm.) 1.000 K,
5. Feketelak (Szolnok-Dobokvm.) 20.000 K,
6. Gyergyóbékás (Csikvm.) 4.500 K,
7. Kissolyos (Alsó-Fehérv.) 12.000 K.
8. Magyarléta (Torda-Aranyosvm.) 5.000 K,
9. Lekencze (Besztercze-Naszódvm.) 12.000 K,

10. Ózd (Alsó-Fehérv.) 12.000 K,
11. Ördögkút (Szilágyvm.) 30.000 K,
12. Radnót (Kis-Küküllővm.) 4.000 K,
13. Szászernye (Kis-Küküllővm.) 12.000 K,
14. Unoka (Maros-1. vávm.) 6.000 K,
15. Uzdiszentpéter (Kolozsvm.) 24.000 K,
16. Vajdakamarás (Kolozsvm.) 18.000 K,
17. Visa (Kolozsvm.) 12.000 K,
18. Vista (Kolozsvm.) 12.000 K,
19. Zsobok (Kolozsvm.) 15.100 K,

összesen **229.245 K 88 f** építési segélyvel, a melyből kifizettetett eddig Aranyinak 14.045 K 88 f, Csüdötelnének 600 K, Égerhátnak 1.000 K, Gyergyóbékásnak 4.500 K, Magyarlétának 5.000 K, Ózdnak 12.000 K, Ördögkútnak 20.000 K, Radnótnak 4.000 K, Uzdiszentpéternek 24.000 K, Vajdakamarásnak 18.000 K, Visának és Vistának 12—12.000 K, Zsoboknak 100 K, összesen 127.245 K 88 f. Letétben van: Kissolyosnak, Lekencznének és Szászernyének 12—12.000 s Unokának 6.000 K. A f. évi költségvetés alapján Ördögkútra még 10.000 K előjegyezett és megszavaztatott, Csomafájára 10.000 K, Csüdötelnékre 5.000 K, Feketelakra 20.000 K és Zsobokra 15.000 K. Mind e 19 községben az áll. iskola az Emke közbelépése nélkül nem létesült volna és nem létesülne s csak természetes, ha az egyesület is a természetben nyújtott tanítói lakással szemben igénybe veszi bizonyos számú évre az állam által nyújtott tanítói lakbér egyenértéket s részben az 5 %-os iskolai pótdó megfelelő hányadát.

Az 1902. év május 14-én 424. sz. alatt folyamodtunk először (15. Iskoláink és óvóink a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, hogy Emke-iskoláinkat **államosítsa.**) és óvóinkat, melyeket a legexponáltabb helyeken házi kezelés mellett a legjobb karban s mind a mellett a legolcsóbban hoztunk létre, államosítsa, mi által évi átlagos 25.000 K járadék segélyeink felszabadulva, erőt nyerünk arra, hogy új pontokat karolhassunk fel, vagy oly segítő akciókat kezdjünk, a miket a napi szükség követel. Köteleztük magunkat, hogy a felszabadult anyagi erővel esetleg az állam által egyetértőleg kijelölendő helyeken új iskolákat és óvodákat létesítünk s minden esetre épen az államosítások feltételével és reményében indította meg az 1902. május 25-iki kolozsvári közgyűlés azt az áll. iskolaépítő akciót, melyet folyamatban tartunk máig. Ám az Emke ismételt folyamodására és folytonos sürgetéseire, miközben 1907. április 3-án az elnök vezetése alatt újabb emlékirattal bizottság is járt Budapesten a miniszternél s f. évi május hó 19-én a miniszter Kolozsvárt léte alatt impozáns küldöttség is kérte ugyanezt, — kedvező választ nem kaptunk immár a 8-ik éve. Ezért örömmel üdvözlöttük, hogy az Orsz. közművelődési tanács f. évi október 8-án tartott ülésében Széll Kálmán v. b. t. t. elnöklete alatt progjammjába felvette az összes közművelődési egyesületekre nézve az ily irányu kéréseknek a kir. vallás- és közoktatásügyi tárcánál szorgalmazását és keresztülvitelét annál is inkább, mert elmúltak azok az idők, midőn az állam helyett a társadalomnak kellett iskola- és óvó fenntartóként megjeleneni s mert ötletszerűleg és a befolyások latbavetésével egyes óvodák, pl. a D. K. E.-nél és a Zemplénvármegyei magyar közművelődési egyesületnél még is államosítottak s mert magának a kultuszminiszteriumnak intéző köreiből hangzik a jelszó, hogy a közművelődési egyesületek inkább az u. n.: segítő jellegű kulturális intézkedésekkel (népkönyvtárak, ifjusági egyesületek, daloskörök, internátusok, napközi otthonok stb.) lépjenek fel az állami és felekezeti népiskolák mellett, a mit a fentérintett tanácsi gyűlés elvileg ki is mondott. Néhány esztendőre

beosztva, az állam költségvetése játszva elbirná az összes közművelődési egyesületek iskolái és óvói átvételét s culturpolitikájában a legbecsesebb társadalmi mozgó támogatást nyerné az erejökben felszabadult egyesületekben.

Egyesületünk az Orsz. közművelődési tanácssal egyetértőleg (16. Felnőtt analfabeta tanfolyamok.) a f. közgyűlési év telén 8 vármegye 102 községében rendezett felnőtt analfabeta tanfolyamokat, melyek eredményén összesen 2171 felnőtt tanuló — 20-tól 89 évesig — vizsgázott le elemi népiskolai képzettséggel az illetékes kir. tanfelügyelő vagy helyettese előtt s kapott a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 5099—1908. eln. számú engedélye alapján kiállított bizonyítványt. A vizsgák ünnepélyesen, nagy közönség s részben az Orsz. közművelődési tanács kiküldöttje jelenlétében folytak le s végül a tanfolyam-hallgatók a tanács ajándékából alkalmas jutalom-füzetek ajándékozásában részesültek. A vármegyék Alsó-Fehér (13 község), Hunyad (2 község), Kis-Küküllő (29 község), Kolozs (22 község), Maros-Torda (9 község), Nagy-Küküllő (4 község), Szolnok-Doboka (26 község) és Torda-Aranyos (18 község) voltak. A tanfolyamok az Emkében múlt évi november 18-án tartott értekezlettel kezdődtek s az illetékes kir. tanfelügyelők, mint Emke-fiókválasztmányi elnökök és alelnökök buzgólkodására az áll., községi, felekezeti és egyesületi (Emke) iskolák tanítói által vezettetlek és pedig — esténkir. 7—10 óráig — a legnagyobb dicséretre és elismerésre méltó buzgalommal és lelkesedéssel. Véget értek 1909. március végén: tehát alig négy hónap alatt éretett el ez a feltűnően örvendetes eredmény. Sok dolgot adott és költséget okozott a tanulóknak tankönyvvel, tanszerekkel és íróeszközökkel ellátása, a mi kizárólag magyar gyártmányokból eszközöltetett, valamint a dologi kiadások (fűtés, világítás) fedezése s ehez járult a munkában részt vett néptanítók csekély anyagi jutalmazása, a mi mind együttvéve az Orsz. közművelődési tanács segélyével a következő összegeket tette ki: dologi kiadásokra 3964 K 73 f, néptanítói rendes tiszteletdíjra 6792 K, rendkívüli jutalmakra 311 K 16 f, összesen 11.067 K 89 f. Az Igazgató-választmány kimondta, hogy a legérdemesebb tanítókat a jelen közgyűlés alkalmából külön is jutalmazza s egy-szersmind a tanfolyamokat a f. polgári év telén is újabb hallgatókkal megismételi, fokról fokra kiterjesztve ez akciót a többi vármegyékre és esetleg a nőkre is. Az idén Csik- és Háromszékvármegye is sorra kerül. A lefolyt tanfolyamok közül a legnagyobb érdemet szereztek maguknak a már említett fiók-választmányi elnökségi tagjaink, u. m.: megyék szerint a fenti rendben elősorolva: Nehéz János, Dénes Károly, Szabó Mihály dr., Váró Béni, Deák Lajos kir. tanácsos, Druisner György, Gönczi Ferenc és Polyánszki László kir. tanfelügyelők, a kik fogadják e helyen is a társadalom hálás elismerését és köszönetét.

Általános tanügyi s főleg nemzeti szempontból vett buzgó iskolai, (17. Néptanítói ju-
társadalmi és irodalmi működésükért a tavalyi közgyűlésen megszavazott talmak.)
2000 K jutalom a következőleg osztatott ki. Pallós Albert Emke-jegyző lelkes, hazafias beszéde kíséretében a közgyűlés színén: Szabó Lajos nyárádszeredai és Keresztes Sándor csernakeresztúri áll. tanítóknak 200—200 K, Ósz János pócshalvi és Szász Sándor patai áll. tanítóknak 150—150 K, Kovács Nándor kolozsvári r. k.. Kovács Sámuel tor-daturai áll. ig. és Varga Lajos kolozsvári áll. tanítóknak 100—100 K, együtt 1000 K. A helyszínén, Beszterczen ünnepélyes átadás végett: Pallós Albert Emke-jegyzőhöz küldet-tett el, Mihály Gábor besztercei áll. tanítónak 150 K és Weihrauch J. Mihály magyarnemeyei áll. tanítónak 100 K, együtt 250 K. Hunyadvármegyei választmány elnöke, Dénes Károly kir. tanfelügyelő kézbesített Déván Bereczky Lajos dévai áll. tanítónak 100 K-t, Salló Károly petrozsényi áll. tanítónak 75 K-t, együtt 175 K-t. Gaál Jenő fő-

szolgabíróhoz küldetett Mocsra: Benczédy János moci áll. igazg.-tanítónak 100 K, Nehéz János kir. tanfelügyelőhöz Nagyenyedre: özv. Deésyné -- Bölcskévi Örzse vizaknai áll. tanítónőnek 100 K, Nagyküküllővm. választmány elnöke Somogyi István alispánhoz Segesvárra: Benedekné — Majorkovics Ilona segesvári áll. tanítónőnek 75 K, Kisküküllővm. választmány titkára dr. Szentmiklós Lászlóhoz Dicsőszenmártonba: özv. Lakatos Mihályné — Kelemen Ilona dicsőszenmártoni áll. tanítónőnek 75 K, Gyergyóvidéki fiókkör elnöke Ferenczy Károly főesperes, plebánoshoz Gyergyószentmiklósrá: Bencze József gyergyóhollói áll. tanítónak 75 K, Nagy Benedek személyesen jelentkezett dési ref. leányiskolai igazgatónak 100 K, Gyulafehérvár városi választmány elnöke Novák Ferenc kir. tan., polgármesterhez: Balla István gyulafehérvári áll. isk. igazgató-tanítónak 50 K. Együtt 575 K, vagyis 17 tanítónak összesen 2000 K. Ezekhez járult a Muzeumok és könyvtárak orsz. tanácsa által javaslatunkra az Emke-népkönyvtár sikeres kezeléseért Dávid Mihály brassói áll. isk. ig.-tanítónak 100 K, melyet a Tanács elismerő okiratával együtt, Brassóvárm. választmányunk utján kézbesítettünk. A f. évi közgyűlésen 1225 K újabb jutalom osztatik ki a felnőtt analfabéta tanfolyamokon érdemesült tanítók és tanítónők között.

A tavalyi marosujvári közgyűlés határozata értelmében Nagy (18. Népiskolai internatusok ügye.) Károly Emke-jegyző indítványa alapján, mindjárt a közgyűlés után hazafias átiratban üdvözlöttük az Első Magyar Ált. Biztosító Társaságot amaz 500.000 koronás alapítványaért, melyet fennállása 50-ik évfordulója alkalmából, évenként kamataiban felhasználandólag egy-egy „a magyar tudományos, irodalmi, közművelődési, társadalmi és jótékony közcélra“ szolgáló intézmény támogatására tett s kértük, hogy — eltekintve az Emke egyéb feladatától — az összeg első évi kamatát úgy közművelődési, mint társadalmi és jótékonyági szempontból egyaránt legfontosabb erdélyi népiskolai internatusok számára juttatni kegyeskedjék. Az Emke kérése támogatására megkerestük a Társaság erdélyrészi főügynökségének vezetőségét is: érdemleges válasz azonban maig nem érkezve, így kénytelenek voltunk e nagy fontosságú kérdést egyelőre csak épen felszínen tartani, midőn utbaigazító soraink mellett csak 100 K-t adtunk a Magyarlapos község (Szolnok-Dobokavm.) környékén élő magyarság gyermekei iskoláztatására kísérletül s a patai áll. iskola (Kolozsvm.) kipróbált internatusára az idén is 25 K-t, mintául ajánlva ezt több megkeresésre, így a Királyhágón tul dr. Bonisch Arthur ujvidéki főgymn. tanár, Dmke fiókválasztmányi titkárnak is. Tekintettel, hogy ez akció évente igen nagy összeget igényelne s az egyesület ez idő szerint a más helyen előadottak következtében fedezettel rem rendelkezik: kérnünk kell itt is a hazafias Társaságot, hogy az ország legveszélyeztetettebb részéről, a segély áldásait szem előtt tartva, ne feledkezzék meg. Sok eszme lehet feltünőbb, nemzetileg egy se fontosabb.

Rendes népiskolai jutalmul szolgálnak egyesületünknel a Szent- (19. Népiskolai jutalmak.) Istváni Nemes János-féle 4000 koronás alap kamatai, melyet az 1908/9. évi vizsgák alkalmából az elnökség a bekért statisztikai adatok alapján 100 és 60 K arányszámban osztott ki a Kolozsvár monostori áll. és r. kath. iskola között, minthogy a növendékek arányszáma is 441: 164 volt. A kiosztást amott az Emke felkérésére Dr. Szentkirályi Ákos kir. gazd. akad. igazgató, gondn. tag, itt Dr. Hirschler József kanonok, főesperes plebános eszközölték. Nagyszebeni áll. népiskola szegény tanulói a lefolyt tanévben is 200 K segítségben részesültek s ez összeg fel van véve a f. évi költségvetésbe is. Az „Atheneum“ könyvkiadó cég a megrendelt Honvédkönyvtárak vételárának 10%-a fejében 700 K értékű iskolai jutalomkönyveket küldve, ezeket iskoláink közt szétosztottuk. Évzáró jutalomkönyveket kapott a dévai áll. főreáliskola is.

Az Emke választmánya elsősorban a gyakorlati ipar segí- (20. Ipari szakok-
tését mondva ki, egyik ily kísérletünk Fejér Károly sepsiszentgyörgyi tatás.)
mülakatos segédnek a berlini magasabb Handwerkerschuhleben kiképzettése, a mit az illető a f.
évben — Mezey Emil Berlinben lakó hazánkfia erkölcsi támogatásával és felügyeletével — be is
fejezett. Legutóbbi segélye 600 Márka volt s e mellett a választmány 353 K 40 f-rel vál-
totta meg azt a diszmunkát, melyet az illető hálából az egyesületnek felajánlott. Fejér
Károly jelenleg Düsseldorfban van s ottani tanulmányai befejezte után intézkedünk, hogy
hazánk valamelyik alkalmasabb városában letelepedjék. További sikerült ösztöndijunk volt a
Csapó Irisé, a ki a f. évi jan.-jun. hónapokban az Emke 600 koronás ösztöndijával végezve
az Orsz. m. kir. iparművészeti iskola csipketanfolyamát, ezalatt az iskola bizonyítványa
szerint különösen az irsipke technikájában oly tökéletességre tett szert, hogy másokat is
képes tanítani, sőt az illető okt. hótól az iskola csipkeosztályánál mint szaktanítónő alkal-
maztatott, miáltal alkalmat nyert saját tervezeteinek a magyar háziipar és iparművészet terén
érvényesítésére. Mult évi nov. 12-én utaltuk ki a Brassóvárm. Emke-fiókválasztmány útján,
a Brassói Székely-társaság által a városban szervezett iparos tanuló oktatás céljaira
a negyedik 1000 K-át, s ez összeget a választmány f. évi május 12-én megszavazta ez
évre is. Beszterczei Székely-társaság is iparos tanulók segélyezése 100 K-át kapott. Az
Orsz. kir. iparművészeti iskolában a lefolyt tanévben Kovács Ferencz, Kovács Sámuel
és Török Sándor voltak az Emke 3—300 K-ás ösztöndijas növendékei; a folyó évre pedig
Rediger Bélátvettük fel azzal, hogy köteles az illető az iskola végzése után nyolcz évig
okvetetlenül az ipari pályán maradni. Ez intézetben végezve s a szobrászati mesteriskolába
lépve át, kivételesen 6—600 K ösztöndíjat kaptak és kapnak a f. utolsó tanévre is
Székely Károly és Rápolti Lajos. A nagydisznódi (Szebenvárm.) áll. segélyezett gyapju-
szövő ipari szakiskolában Szécsi Bertalan székely tanuló a mult tanévben 200 K s a f.
tanévben 400 K ösztöndíjban részesült. A nagyszebeni áll. iparostanoncziskola pedig
mint évek óta mindig a szegénytanulók segítésére 200 K-át kapott. Ez fel van véve a
f. évre is. Háromszéki fiuárva- és szeretetház ipari tanműhelye fenntartására az idén is
100 K s Árkosi Károly kolozsvári iparostanoncz iskolai tanulónak, a ki a mult évben
120 K-át kapott, 60 K szavaztatott meg, minthogy az illetőt a Kolozsvári Kereskedelmi
és Iparkamara is segíti.

Az egyesület szervezett népkönyvtárainak száma 229, melyek (21. Emke-népkönyv-
közül ujonnan létesítettük a Csombord (Alsó-Fehérv.), Fintaháza táarak.)
(Maros-Tordavm.), Galambod (Maros-Tordavm.), Kisesküllő (Kolozsvm.), Kövend
(Torda-Aranyosvm.), Körispatak (Udvarhelyvm.), Marosgezse (Maros-Tordavm.), Me-
zőmadaras (Maros-Tordavm.), Nyárádszentbenedek (Maros-Tordavm.), Radnót
(Kis-Küküllővm.), Rugonfalva (Udvarhelyvm.), Szászcsávás (Kis-Küküllővm.), Szent-
demeter (Udvarhelyvm.) községbelieket, valamint a Kolozsvári orsz. gyermekvédő
liga inasotthonának ifj. könyvtárát, összesen 14-et. Elő vannak jegyezve: Kolozsvári
Bocskay-egyesület, továbbá Marosszentanna (Maros-Tordavm.), Mezőcsávás
(Maros-Tordavm.), Oláhajfalu (Kolozsvárm.), Ördöngösfüzes (Szolnok-Dobokavm.),
Rava (Udvarhelyvm.), Szárazajta (Háromszékv.), Szászrégen (Maros-Tordavm.),
Szolokma (Udvarhelyvm.), Udvarfalva (Maros-Tordavm.) és Várhegy (Maros-Tor-
davm.) község könyvtárai, összesen 11. Pótsorozatu népkönyvtárt, illetve kiegészítést,
könyvadományt kaptak: az ákosfalvi, dombói, felsőcsernátoni, keresztvári,
kissebesi, magyarfodorházi, oláhláposbányai, sóvárad, szépkenyerü-
szentmártoni régebbi Emke-népkönyvtárak, valamint az Erzsébetvárosi polg. Otthon

olvasóköre, a Kolozsvári kis- és középkereskedők könyvtára, Brckai magyar egyesület, a Tordai Magyar Védőegyesület, a Fogarasi kereskedők és kereskedő ifjak köre, összesen 14-en. Együtt a három tétel alatt 39. Brád községbe a Muzeumok és könyvtárak orsz. tanácsától egy nagyobb szabású népkönyvtárat eszközöltünk ki. Az Emke-népkönyvtárak jegyzéke a Muzeumok és könyvtárak orsz. tanácsa által készített s a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter által jóváhagyott katalogus alapján állított össze; a pótsorozatu népkönyvtárak jegyzékét pedig — 82 műből 85 kötetben — a f. közgyűlési évben készítettük el főleg szépirodalmi művekből, mert tapasztaltuk, hogy a történelmi és gazdasági művek fölött főleg ezek alkotják a kereslet tárgyát s ezeket kéri minduntalanul. A Franklin-társulat az Emke-népkönyvtár bizottság szabályzatát és a pótsorozatu könyvtár könyveinek jegyzékét ez évben ingyen nyomatta ki. Az egyesület a kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől a fentemlített tanács útján évi 5000 K segélyben részesül, melynek felhasználására nézve előre tervet kell nyújtani s utólag számlákkal stb. kell igazolni az összeg hová fordítását. Az újabb népkönyvtárakhoz a tanács által megállapított typosok szerint már szekrényeket is adunk. Az erdélyi m. kir. honvédkönyvtárak szervezését 5000 K-val befejeztük.

Az Emke-daloskörök száma ez idő szerint 136, melyek **(22. Emke-daloskörök közül a folyó közgyűlési évben ujonnan szerveztettek a Csombord és ifjusági egyesületek.)** (Alsó-Fehérv.), Fiátfalva (Udvarhelyvm.), Kövend (Torda-Aranyosvm.), Nyárad-szentbenedek (Maros-Tordavm.), Radnót (Kis-Küküllővm.), Rugonfalva (Udvarhelyvm.), Szászcsávás (Kis-Küküllővm.) és Szentdemeter (Udvarhelyvm.) községekben levők. Ifjusági egyesületek száma 35. Az újabb szervezési munkálaton kívül, a Deák Gerő-féle Emke-daloskönyvek megküldésében részesültek: a Fmke és Dmke önképzési árban 50, illetve 25 példányra nézve, hasonlóképen az udvarhelyi áll. főreáliskola 60 példányban és Zahorai József nagyváradai theologus 3 drbban; díjtalanul kapták meg az alsórákosi Emke-daloskör, entradami áll. isk., maksai ifj. egyesület és a nagykapusi egyházi daloskör; a radnóti és szászdányáni Emke-daloskörök (Kis-Küküllővm.) 20, illetve 25 K adományban részesültek s az alpestesi Emke-ifjusági egyesület előadásához szükséges ruhadiszletek kikölcsönzéseért a kolozsvári Nemzeti Színház igazgatóságához szóló kérést közvetítettük. Kolozsvári Dalkör az Emke marosújvári közgyűlésén való közreműködéseért 100 K segélyben részesült. M. A. V. kolozsvári műhelyének „Összhang“ önképző-, dal és zeneegyesülete a bukaresti magyar dalárda fogadtatásáért 200 K-t kapott. Fogarasi Magyar Dalegylet f. évi jan. hó 9-én tartott zászlóavatási hangversenyén a zászlószögnek egyesületünk nevében való beverésére Széll József főispán, fiókválasztmányi elnököt kértük fel s a szögért járó 10 K-t a bizottság pénztárnokához küldöttük. Kendilőnai Emke-daloskörnek f. évi szept. 26-án tartott zászló avató ünnepélyén pedig az Emke képviselőiben dr. Gergely Sámuel címzetes rendkívüli egyetemi tanár, az Emke alapító tagja vett részt s az egyesület nevében hatalmas, emelkedett beszédet mondott, reá mutatva az Emke által kitűzött magasztos nemzeti célokra és az Emke-daloskörök szép hivatására, nagy fontosságára. A zászlószög beverésénél szép jelszava volt. — Tekintettel, hogy az ajándékozandó daloskörü lobogók elfogytak, az elnökség felhatalmazást kapott 7000 K-ig száz drb új diszes zászló készíttetésére, kiosztandó készletül. A lobogók beszerzése minden ízében honi anyagból és készítésben megkezdett.

A múlt közgyűlés óta jelent meg az Emke 1603 K segítségével **(23. Irodalmiak és kiadványaink.)** a Középpajtai Barna Endre: „Románia nemzetiségi politikája és az oláhajku magyar polgárok“ c. mű, összesen 1000 példányban 186 nyolczadrét oldalon,

mely munka a napi sajtó és közönség körében méltó feltűnést keltett. Díjtalanul megküldöttük a Választmány és a Fiókválasztmányok vezető tagjainak, valamint a testvér egyesületeknek. A könyvet magyar nyelvű levélben megrendelte Románia belügyminiszeri sajtóirodája is. Hasonlóképpen anyagi segítségünkben részesült Ajtay József dr. „A választási reform“, Kreutzer Lipót dr. „Magyar Jegybank“ aktuális két rendbeli műve (50—50 példányban megrendelése 100—100 K-val) s Farkas Ödön „Énekhang“ c. kiadványa (50 példány megrendelése 150 K-val.) Díjtalanul 200 példányt küldött az Orsz. Állatvédő egyesület: „Miként ünnepeljük a madarak és fák napját?“ c. kiadványából, az Emke-iskolák és népkönyvtárak közt kiosztandólag. Mult évi szept. 12-én 200 K-t fizettünk ki a Franklin-társulatnak Mihály Gábor „Székelyek a költők dalaiban“ c. gyűjteményes munkája 200 példányban megrendeléseért, miután a tiszta bevétel a beszerzési iparostanulók elhelyezésére fordítatik. Hasonlóképpen 50 K-t adtunk az E. K. E. „Erdélyi fürdők és ásványvizek“ c. kiadványa 50 példányáért. Kézikönyvtárunkat: Bartha Miklós összegyűjtött munkái, Csuday Jenő dr.: A legujabb kor története, Veritas: A magyarországi románok egyházi, iskolai, közművelődési, közgazdasági intézményeinek és mozgalmainak ismertetése, Szalontay Ernő: A magyar kultúra és a nemzetiségek, Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái, Az Astra: Encklopedia romana megvételével, továbbá Auer: Moldvai magyar felekezetek históriája c. művek megszerzésével, illetve megrendelésével szaporítottuk. A központi munka torlódása miatt még nem jelenhetett meg: Sándor József: Gróf Kuun Géza élete és működése c. műve.

A névmagyarosítások terén is folytattuk, az Emke anyagi (24. Névmagyarosítások.) áldozatával is — a mult évi költségvetésbe 300 K volt felvéve erre a célra — az eddigi eljárást, a mi az összes közművelődési egyesületek részéről annál szükségesebbnek látszik, mert a kir. belügyminiszter legutóbb, a tagok érdeklődése hiányában feloszlatta az 1881-ben alakult Központi Névmagyarosító társaságot, mely e téren oly sok és szép eredményt ért el. Az Emke a kir. belügyminiszeriumtól beszerzett utasítások és folyamodási minták szerint még eddig minden esetben sikerrel járt el s e mintákkal készségesen szolgál a rokon- és testvéregyesületeknek. Így ez évben a D. M. K. E. keresett meg e tárgyban s az anyaállamból, egyesektől is érkeztek utbaigazításért kérdezősködések. A központban 15 esetet láttunk el s 9 K 50 f-t utaltunk ki a kolozsvári Máv. műhely főnökségének a névmagyarosításoknál felmerült újabb költségek megtérítésére is. Egy tanár megválasztása névmagyarosításhoz levén kötve, kérését nem egészen egy hónap alatt kedvezőleg elintéztük. Vidékről Dénes Károly Hunyadvárm. és Nehéz János Alsó-Fehérvárm. tanfelügyelők érdeklődtek névmagyarosítások iránt. A részletesebb eseteket illetőleg a mult közgyűlés óta: Nagy Sándor Maros-Tordavárm. — Marosvásárhelyi fiókválasztmányi pénztárosunk, a ki évek óta lelkesen foglalkozik e kérdéssel, eddig egymaga 300 névmagyarosítást eszközölt.

Rég érzett hiányon akart segíteni a Választmány, midőn a (25. Templomépítési alap és egyháziak.) magyar egyházak különböző templomépítési kérvényeinek lehető kedvező ellátására a f. évtől egy Templomépítési alap létrehozatalát mondta ki, minek kamatai a Segélyző bizottság, illetve az Igazgató-tanács javaslataihoz képest osztassanak ki a folyamodók között. Az Alapszabályok és a Munkaprogramm ugyanis eddig nem adtak módot e speciális felekezeti cél szolgálatára: de a helyzet az, hogy egyes egyházközségek nem véve tudomást az Emke álláspontjáról, következetesen és bizalommal folyamodtak s a visszautasítás mindig bizonyos nehézséggel és kellemetlenséggel járt. Most a Választmány a többi alapokhoz képest nemzeti szempontból úgy intézkedett, hogy ezen a címen is egy

külön alap létesítették, melynek létrehozására szolgálnak az 1906. évtől fennálló 2000 K-ás Jótékonyági alap, a három év óta számlák készpénzzel kifizetésénél levont 2—5% cassascontók — jelenleg 545 K 90 f — rendszeresítése, a hazai pénzüzeteknek mérlegeik elkészítése alkalmával egyenesen a cél érdekében adakozásra felkérése, mely címen eddig 1356 K 62 f jött be, az egyesület évi zárszámadásai alkalmával esetleg mutatkozó mérlegszerű bevételi fölöslegnek további intézkedésig e célra való felhasználása s végül egyenesen netán erre az alapra tett adományok, alapítványok és hagyatékok. F. évi január 1-én 3028 K 54 f levén a pénztári maradvány, így ezzel összesen 6931 K 6 f-rel kezdte meg ez ép oly hazafias, mint szent célu jótékony alap a pályafutását s kamataiból már az év folytán többen részesültek 25—50 K-ás segélyben. A fenti bankadományhoz járultak eddig: Erdélyi bank és takp. r.-t. 250 K, s ezt jövőre is folytatni ígérte, Mocsvidéki takp. 399 K 40 f, Nagyenyedi kisegítő takarékpénztár 200 K, Kereskedelmi hitelintézet 175 K, Egyesült Budapest fővárosi takp. 100 K., Erdélyrészi magyar jelzálog hitelbank és Szászvárosi takp. 50—50 K, Bajai takp. 40 K, Kolozsvári Koronabank 20 K, Hódmezővásárhelyi közp. takp. és Hódmezővásárhelyi takp. 10 - 10 K; ehez számlalevonás 52 K 22 f, összesen 1356 K 62 f. — A rendes egyházi segélyek közül még 11 évig tart amaz 1310 K járadék szolgáltatása, melyet az egyesület alapításakor szerződésre felszólított erdélyi magyar egyházi főhatóságok közül szerződni akart ref. egyházkerülettel szemben elvállaltunk, ama dologi befektetések — iskolaépítések stb. — ellenében, miket a kerület saját pénztárából előlegezett, k. b. 50.000 K értékben. De már csak egyszermindenkori 200 K-ra redukálta az idén a Választmány a brassói ev. magyar egyháznak tíz évre adott s már kiszolgáltatót 400 K-t, a mit azonban a nevezett egyházközség, mintha 32 éves szerződéses segélyről lett volna szó, ennyi évre állandosítani akart. A lefolyt közgyűlési évben is, mint évek óta mindig, az abosfalvi r. kath. iskola is megkapta a 200 K-t. A kolozsvári neol. izr. hitközségnek 5% mellett iskolaépítésre adott 12.000 K kölcsön évi 1000 K-val törlesztését elfogadta a Választmány. Nem teljesíthettük a Székelyföldi min. kirendeltség ama kérését, hogy az algyógyi ref. kegyuri egyház papilakását 10.271 K költséggel az Emke újra építse, mert ez a Székely földmives iskolára nézve kötött szerződés értelmében a haszonélvező kir. földmívelésügyi miniszter feladata.

Vegyes segélyek és kiadások címén 3513 K 56 f van felvéve **(26. Vegyes segélyek.)** a költségvetésbe. Ebből 500 K jótékony és könyöradomány, másik 500 K pedig a fiók-választmányoknál tagdíjaik után segélyekre felhasználható 25%. Az egyéb fajta lefolyt évi tételekből kiemeljük: Abrudbányai magán polgári leányiskolának 200 K, ugyanottani munkás-gymn. dologi kiadásaira 50 K, kiseskülli ref. iskola felszerelésére 150 K, bálványosváráljai és bethleni kiállítások céljaira 50—50 K, Szász József kolozsvári áll. tanítóképződei növendéknek ösztöndíj 100 K, és Moga Flórián mezőméhesi g. kath. tanítónak a lefolyt évben 60 K. Évi 30 K-t kap a néhai özv. Mohay Károlyné-féle alapítvány kamataiban a mezőkövesdi (Maros-Tordavm.) ref. tanító. Zágrábi társaskör építendő Magyar házához 200 K-t küldtünk. A néhai Veres Ferenc 48/49-es honvéd tüzmaster családja tagjai által nevére tett koszoru-alapítvány 58 K 50 f kamatait az idén is a Kolozsvári 48/49-es honvéd egyesület kapta ki. Hadikfalvi iskola részére 250 db. tankönyvet kértünk a kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől, miután a Csángó-magyar egyesület feloszolva, alapvagyonát a kultuszminiszternek adta, és pótkönyvtárt a kir. földmívelésügyi minisztertől. Nánásy Irén kereskedelmi iskolai növendék 50 K segélyt kapott; 25 K-t Cs. K-né volt levita-tanító özvegye; 60 K-t Fodor Zoltán orvosnövendék. Kolozsvári áll. tanítóképző intézetben a nyár folyamán tartott továbbképző tanfolyamon részt vett tanítók közt több érdekes művet osztottunk ki.

Nagyszámu felvilágosításaink köréből is, melyekre nézve (27. Felvilágosítások.) nemcsak Emke-intézményeink, fiókválasztmányaink és tagjaink részéről, hanem az ország minden vidékéről, sőt külföldről is folyton érkeznek megkeresések és pedig a legkülönbé-
lébb tárgyakban, kiemelünk egy párt: Munkaprogrammunkra és szervezetünkre nézve felvilágosítottuk a D. M. K. E., Sroft Gábor kegyesrendi főgymn. tanárt, De Gerando Félixet Párisban, Dr. Vajda József, debreceni ügyvédet az általa tervezett ált. vármegyei bank kérdésében Dir. határozat alapján tájékoztattuk, az Emke álláspontját illetőleg. A felvidéki, délmagyarországi és dunántuli testvéregyesületekkel közöltük az Emke bélyeg-, díj- és illetékmentességére vonatkozó törvényeket, illetve döntvényeket és rendeleteket. Cziráky Gyula topolyai káplán, Röck Pálról dolgozatot akarva írni, számára nemcsak adatokat, hanem birtokunkban levő szükséges clichéket is küldtünk. A különböző címtárakat és naptárakat az egyesület szervezetét ismertető adatokkal láttuk el.

Minthogy a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter az ország (28. Kulturpalota ügye.) különböző nagyobb városaiban kulturpaloták létesítését helyezte kilátásba, Választmányunk megragadta az alkalmat e tárgyban még múlt évi május hónapban a miniszterhez folyamodni, kiemelve, hogy Kolozsvár az ország második legfontosabb s minden esetre egyik legexponáltabb városa s ha az Emke államsegélyt kap, saját tőkéje egy részével is nemcsak népkönyvtárt létesít, hanem saját állandó elhelyezéséről is gondoskodhatik. A miniszter f. évi jun. hó 11-én 41.887. sz. alatt értesített, hogy a Közművelődési Házak (Kulturpaloták) építésének segélyezésére törvényhozásilag engedélyezett és engedélyezendő összegek célja az, hogy oly vidéki városokban segítsék elő a Közművelődési Házak építését, a melyekben a közművelődés ez irányát szolgáló másfajtaú intézetek és intézmények jó formán teljesen hiányzanak vagy legalább is nem elégségesek; a hol az építendő Közművelődési Ház alkotná azt a közművelődési központot, amely körül az illető városnak lehetőleg összes közművelődési törekvései csoportosulnak. Kolozsvár közművelődési intézetekben és intézményekben az ország leggazdagabb vidéki városa. Mindazonáltal nem zárja ki teljesen azt az eshetőséget, hogy ha majd a legégetőbb szükségletek kielégítést nyernek, a tárgyalások az Emkével — megújítandó kérelme nyomán — a jelzett irányban megindíttassanak.

E cím alatt említjük meg, hogy Kun Kocsárd gróf algyógyi (29. Hazafias emlékek.) sziklasíriját az idén az Emke 200 és kir. földművelésügyi miniszter 100 K adományából illő márványtáblával láttuk el s a táblára a t. alelnök-főtítkár fogalmazásából a következő feliratot alkalmaztuk:

OSDOLAI

GRÓF KUN KOCSÁRD

SZÜL. 1803. JUN. 25.; ELHUNYT 1895. JAN. 11.; 1848/49-BEN FORRADALMI FŐISPÁN, 6 ÉVIG OSZTRÁK RAB; EGÉSZ VAGYONA FELÁLDOZÁSÁVAL A SZÁSZVÁROSI REF. KUN COLLÉGIUM UJRAALAPÍTÓJA ÉS AZ ALGYÓGYI SZÉKELY FÖLDMŰVES ISKOLA MEGALAPÍTÓJA; HUNYADMEGYÉBEN A MAGYAR ÜGY EGYHÁZI ÉS ISKOLAI BŐKEZŰ TÁMOGATÓJA.

Saslelke maga választá e sziklát
S innen tekint a küzdő völgyre le;
Vajh követik-e a megváltó példát
S uralkodik-e a magyar keze?
Uralkodik-e: ésszel, áldozattal?
Ki ezi teszi, azé a hódolat, dal!

A nagy hazafinak és alapítónak a Székely földmives iskola kastélyudvarán állítandó szobor alapja jelenleg 695 K 4 f. A szászvárosi ujonnan épülő ref. Kun-collégium előtti téren, a főbejárótól jobbra és balra állítandó Gróf Kun Kocsárd és Géza emléksobrok költségei az Emke és collégium együttes gyűjtéséből jó formán együtt vannak s a két mellszobor 1913-ban, az intézet 250 éves jubileuma alkalmából fog leleplezteni. Készítőjük: Horváth Géza szobrászművész. Dr. Bartók György ref. püspök siremlékére 25 K-t szavazott meg a Választmány. A II. Rákóczi Ferenc és Zrinyi Ilona emlékére tett 20.000 K-ás alapítvány nagysága jelenleg 15.311 K 37 f, ehhez a tőke f. évi 4 %-os kamata 612 K 14 f.

Az orsz.-gyűlési képviselő választó reform kérdésénél is indítva (30. Az orsz. gyűlési képviselő választó reform.) érezte magát Választmányunk kulturális szempontból foglalkozni. Ez alapon, a mint már említettük, anyagilag támogatta Ajtay József dr.: A választási reform című munkája megjelenését s mult évi nov. 18-án és dec. 16-án feliratilag fordult a kir. belügyminiszterhez, hogy a törvényjavaslatba — ha már többes szavazat lesz — a néptanítók 3-as szavazatát és a törvényes államnyelv érdekében a magyarul írni és olvasni tudás kötelezettségét felvenni méltóztassék. Kiemeltük az első kérdésnél, hogy a néptanítók képesítése felér az érettségi bizonyítvánnyal s néptanítók nélkül a magyar nemzet-állam sikeres felépítése el nem érhető; a másodiknál, hogy a társadalom minden fáradozása az államnyelv terjesztése érdekében szinte hiában való, ha a törvényhozás a cél elérésére egy ily fontos alkalmat fel nem használ. Viszont Reményi Antal jogtanácsosnak kezdesére f. évi jul. 3-án az Orsz. Közművelődési Tanácsot kerestük meg, hogy a pártpolitika kikerülésével a culturegyesületek körében mozgalmat indítson minden oly irányzat ellen, mely e reformnál az 1868: 44. t.-c.-ben kifejezett történelmi és tételes törvényi nemzet-egység határvonalát érintené. A két első feliratunkra a zavaros politikai viszonyok miatt válasz még nem érkezett, harmadik helyen említett átiratunkra azonban az Orsz. Közművelődési Tanács f. évi okt. 8-án tartott ülésében egyhangulag pártolólág nyilatkozott s kimondatott e tárgyban az összes culturegyesületekkel való megfelelő érintkezésbe lépés.

Az Orsz. Magyar Szövetséggel egyetértőleg f. évi márc. 12-én (31. A kir. kormánnyal, képviselőházzal való egyéb érintkezéseink.) 164—909. sz. alatt a congrua-törvény olyan megváltoztatása érdekében folyamodtunk a magyar orsz. gyűlés képviselő házához, hogy a jövedelem kiegészítése ne az egyházi főhatóság, hanem az állami pénztárak útján egyéneenként fiztessék ki, továbbá, hogy az államellenes magatartás vétsége miatt terhelt congruás ellen a fegyelmi eljárást a cultuszminiszter államilag vagy törvényhatóságilag alakított fegyelmi bíróság által foganatosítsa s a kiegészítést így vonja meg. Részünkről indokoltuk azzal is, hogy értesülésünk szerint vannak oly congrua kiegészítések is, melyek az illetékes egyházi főhatóságok által egészben ki sem szolgáltatnak, hanem az illető lelkész egy töredékkal is megelégedni kénytelen, a mi állami szempontból már magában céltalanná teszi a kiegészítést s lehet képzelni, hogy ily esetben a terhelt congruás ellen a fegyelmi eljárás, eltekintve más sajnós tapasztalatoktól is, mily kétes értékű és eredménytelen lehet. Hasonlóképen az Orsz. Magyar Iskola-egyesülettel egyetértőleg a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett kérelemmel állást foglaltunk a Budapesten felállítani szándékolt német nyelvű iskola ellen s miután az mégis megnyitattott, a nyilvánossági jog megtagadását kérelmeztük. — Nem különben a Miksa Zsuzsánna-féle hagyatéki esetből kifolyólag f. évi jun. 3-án 265—909. sz. alatt folyamodtunk a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a közalapítványi kir. ügyigazgatóság ama sérelmes eljárása ellen, mely szerint tételes törvényen nem alapulólag

az alapítványok létrejöttét indokolatlanul és jogtalanul késlelteti. Torontálvármegyei Magyar Közművelődési Egyesületnek a rabok oktatása ügyében az igazságügyi miniszterhez felterjesztett kérését pártoló felirattal támogattuk. — Köszöneteket fejezték ki: a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a múlt évi marosujvári közgyűlésből küldött üdvözlétért, az egyesület főbb tisztviselőinek a felnőtt analfabéta tanfolyamért, a patai áll. iskola internátusának adott 470 K-ért, a nagyszebeni állami és iparostanonc iskolák évi 2—200 K-val segítéseért; a kir. honvédelmi miniszter a 10.000 K költséggel szervezett erdélyi honvéd-könyvtárakért; a keresk. kir. miniszter a kolozsvári áll. ipari szakiskolánál Árkosy Károlynak adott ösztöndijért.

A honi ipar terjesztése és fejlesztése kérdésében, az ipari (32. Honi ipar.) szakoktatás támogatásán kívül, folytattuk az Emke iparcikkek ama felkarolását, mely út-törő példánk követése nyomán ott, a hol az iparcikkek valóban honi eredete iránt lelkiismeretes bírálatot és utánjárást gyakorolnak, oly üdvösnek és hasznosnak bizonyult. Egyik mértéke a sikernek, hogy a múlt közgyűlés óta a tiszta jövedelemből az Emkének adott 1—5 százaléknyi jutalék után nyolc gyári cégtől a javunkra irt tételeken kívül a következő összegek érkeztek be:

1. Temesvári első gyújtó gyártól az Emke-gyújtó és melléktermények után — — — — —	5614·95
2. Rigler József Ede papirneműgyár r. t. az Emke levélpapír, irodai- és kereskedelmi papírok után — — — — —	1921·17
3. Unio keményítő gyárártól, Beimel és Basch Budapest, az Emke-keményítő után — — — — —	1298·04
4. Magyar pamutipar r. t. Ujpest, az Emke-pamutvászón után — — — — —	441·09
5. Berkes Bertalan-féle nagyváradi festékgyártól, Emke-padló és parkettfényezőmáz után — — — — —	402·49
6. Flóra első magyar stearin- és szappangyártól Budapestről, az Emke-gyertya és szappan után — — — — —	222·02
7. Posner Károly Lajos és Fia cégtől Budapest, az Emke-előjegyzési naptár után — — — — —	135·52
8. Hochsinger Testvérek vegyészeti gyárártól Budapest, az Emke-ténta és pecsétviasz után — — — — —	38·18
Összesen: — —	10.073·46

Ha a nyújtott százalék közép átlagát vesszük, akkor is 402.938 K 40 f tiszta jövedelemnek felel meg a fenti jutalék a mellett, hogy a gyárak munkásai, vezetői és alkalmazottai, a felhasznált anyagok stb. mind hazaiak: ennyi idegen ipartermék szorítottatik ki tehát csak ez iparcikkek által is a mellett, hogy fentartjuk az eszmét és lelkesítjük általa a közönséget. Tekintettel, hogy mint a kimutatásból látszik a Temesvári gyújtógyár jár elől, sőt ő volt az első, ki az országban a propagandát az Emkével egyáltalán megkezdette, újabban fölhatalmazást adtunk a gyár némely mellékterményeinek is Emke cim alatt forgalomba hozatalára, mert a gyújtóipar terén beállott nagy verseny következtében voltaképen ezek a jövedelmezők. Hasonlóképen engedélyt adtunk a Rigler-cégnek irkákra és körzőkre, melyek borítékára a gyermekek lelkéhez mért ismertetést adtunk az egyesületről, nemkülönben beleegyeztünk, hogy Sorompó-levélpapírt is bocsáthasson ki. A Berkes Bertalan-féle cég Emke-linoleum készítésére is kapott engedélyt s hasonlóképen tárgyaltunk a körmőzbányai nyomókapocs- és fémáru gyárral is, Emke-nyomókapocs forgalomba hozatala végett.

Ellenben a kolozsvári szivarkahüvely gyárnak az Emke című gyártmányok kibocsátására még nem adhattunk engedélyt, mert a Halász és társa budapesti céggel nem sikerült a szerződést felbontani. Gyárvizsgálatok tartattak: Temesvári első gyújtógyárnál 1908. jun. 14—24-én, Berkes Bertalannál az Emke-padló- és parkettfényezőmáz érdekében jun. 25-én, valamint 1909. jun. 1-én, Beregszászy László főkönyvvezető és Molnár István levéltáros által; Emke-iparcikkek ügyében a megfelelő budapesti gyáraknál 1909. május 5-8-án Merza Lajos főpénztáros és Beregszászy László főkönyvvezető által. Fenti alkalommal kiküldötteink megtekintve a nagyváradi Emke-kávéházat is, a tulajdonosok Steiner Jakab és Wiener Emil Emke-alapítók lettek s kijelentették, hogy az alapítványt évről évre növelni fogják. Tekintettel, hogy az országban immár öt Emke-kávéház van, u. m. Budapesten, Kassán, Nagyváradon, Debrecenben és Tordán; a választmány ezek helyiségeiben diszes gyűjtőperselyek kitételéről gondoskodik. Kleberspergné brixeni lakost a kalotaszegi varottasok beszerzési helyéről felvilágosítottuk, úgy Farkas Ferencz egri lakost is az általa létesítendő honi iparcikket árusító kereskedés tárgyában. Deák István szabadkai lakatosmester, Mold János füzesgyarmati kötélgyártó és Varga István körösladányi kovácsmester székely iparostanulókat keresve, az illetőket utbaigazítottuk, úgy a Szegszárdi selyemtenyészési miniszteri megbízottat is 50–60 munkásról szerződtetése és az Algyógyi tüdőbetegszanatoriumot is székely leányok elhelyezése tárgyában. Itt említjük meg azt is, hogy a „Győri Hirlap“ mozgalmat indítva erdélyi román cselédleányoknak Győrött és a vidéken elhelyezése tárgyában: ennek kivihetlenségéről a lapot, megkeresés alapján, felvilágosítottuk.

Tavalyi és tavalyelőtti jelentésünkben részletesen előadtuk mind- (33. Erdélyi hitelügy.) ama kísérleteket, melyeket az Emke alakulása óta az erdélyi hitelügy rendezése és egy nagyszabású, versenyképes jelzálogintézet létrehozatala érdekében kifejtett. Megmondtuk a balsiker okait is és hogyan igyekeztünk az Erdélyi jelzálogbank létrehozatala és már létező budapesti hasonló vállalatok, a Kisbirtokosok földhitelintézete, Magyar jelzálogbank stb. exposituráinak az erdélyi részbe megnyerése és szabályaiknak a helyi viszokhoz való alkalmaztatása által segíteni. Az idén az összes közművelődési egyesületeknek f. évi okt. 8-án az Orsz. Közművelődési Tanács egybehívta titkári értekezletén előadtuk és részletesen kifejtettük, hogy vidékeikhez képest e kérdés kell legyen az összes közművelődési egyesületek főfeladata s az Orsz. Közművelődési Tanács első helyen ezt írja programjába s vegye a jövő évben Kolozsvárt tartandó közművelődési congressus tárgysorozatába. A közhelyeslés, mellyel az indítvány a gyűlésen találkozott, mutatja, hogy a terv másutt is közóhajt képez, csak az államkormány és a budapesti pénzügyi körök megnyerése sikerüljön, a mi az Orsz. Közművelődési Tanács kiválófeladata. A Tanács ügyvezető alelnöke, Árkay Kálmán dr. szivvel-lélekkal áll az eszme mellett, maga is főfontosságúnak találja s így remélni lehet, hogy a mire az Emke legjobb akarattal is egymagára képtelen vala, sürgetésére magasabb és befolyásosabb tényezők játszva keresztül viszik. Hiszen, a mint a 6. pontnál előadtuk, nem kisebb férfiak, mint Széll Kálmán az ország egyik legnagyobb közgazdasági esze és Károlyi Mihály gróf, az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek is elnöke állanak a Tanács élén.

Az ország különböző közművelődési, jótékonycélu és hazafias (34. Képviseltek és egyesületei, intézményei stb. részéről az év folyamán több mint száz küldöttségek.) esetben kaptunk meghívást, mely összejöveleteken, ünnepélyeken, tanácskozásokon stb. vagy képviseltettük magunkat, vagy sürgöny, avagy átiratbeli üdvözetlet küldtünk az illetőkhöz. A testvér- és rokonegyesületeknél, Emke szervezetek ünnepélyeinél való képviseltelekről az illető fejezetnél már megemlékeztünk. Itt kiemeljük még, hogy képviseltettük magunkat: Aradi Kossuth-szobor szept. 19-én tartott leleplezésén Haller Gusztáv dr. jogtanácsos, Kolozs-

vári egyetemi ifjuság zászlóavató ünnepén Béli Ákos gróf e'nök (az egyesület 20 K-val váltva meg a szöveget), Székely társaságok szövetsége 1909. jun. 1-én Debrecenben tartott közgyűlésen Márk Endre ügyvéd, fiokválasztmányi titkár és Emke-jogtanácsos, Vasvármegyei Kultur Egyesület muzeumának okt. 11-iki ünnepélyes megnyitására, Brenner Tobiás polgármester és a Kolozsvár Máv. vonatkísérő- és állomás-személyzetének temetkezési- és koszoru egylete zászlószentelési ünnepélyén, 1908. jun. 8-án Teleki Ádám gr., nagybirtokos által.

Az Emkével csereviszonyban álltak és illetve évkönyveket, jelen- (35. Csereviszony.) téseket, hivatalos értesítőket, rendszeresen megküldték: Köz művelődési, irodalmi és tudományos egyesületek és társulatok: Akad. értesítő. Arany János társaság 1908. évkönyve. (Lendvai Miklós.) Besztercze-Naszódvárm. áll. tanítótestület 25 évi multjára való visszatekintés. (Dubay Gábor.) Bécsi Magyar Egyesület 1907. évi jelentése. Borsod-miskolci közmv. és muzeum-egyes. évkönyve, Budapesti kir. tud. egyetem ujjaalakításának évfordulója alkalmából tartott ünnepe leírása, Tanrendje, Almanachja és Tanév megnyitó beszéd c. kiadványa. Erdélyi Nemzeti Muzeum 1907. évi állapotáról való jelentés és az Erdélyi Muzeum füzetei. D. K. E. D. M. K. E. és F. M. K. E. értesítői és évi jelentései. Eperjesi Széchenyi-kör évkönyve. Fejérmegyei irodalmi és közművelődési egyesület „Magyar közművelődés“ c. folyóirata. Gömörkishontvárm. közm. egyes. 1907. és 8. évkönyve. Kassai Kazinczy-kör 1907—8. és 8—9. évi működéséről szóló jelentés. Kemény Zsigmond társaság. Kolozsvári keresk. és iparkamara jelentése. Magyar Vöröskereszt c. értesítő füzetei. Marosvásárhelyi keresk. és iparkamara: az 1907. év közgazdasági viszonyairól. Muzeumi és könyvtári értesítő. Muzeumok és könyvtárak Orsz. tanácsa 1907. évi működéséről szóló értesítő. Muzeumok és könyvtárak főfelügyelőségének 1907. évi működéséről szóló jelentés; továbbá: Tájékoztató a Muzeumok és könyvtárak építéséhez és berendezéséhez c. munka. Orsz. magyar iskola-egyesület évkönyve. Orsz. magyar szövetség füzetei. Orsz. szegényügyi egyesület: Adatok a magyar szegényügy rendezéséhez. Szathmári Széchenyi-társulat évkönyve. Torontálmegyei magyar közm. egyesület 1907. és 1908. évi jelentése. Transylvania, Astra hivatalos értesítője. Zemplénumban magyarnyelvet és népnevelést terjesztő egyesület 1907. évi működéséről szóló jelentés. M. kir. földmivelésügyi miniszter kiadványai: Fatenyésztés. Legujabb állami telepítések Magyarországon. A gazdasági tudósítók évkönyve, 1908. Nemesfűz termelése. A vadőr. Földmivelési Értesítő Gazdasági Szemléje. Szőlőszeti és Borászati Lap. Herman Ottó: A madarak hasznáról és káráról. Dr. March József: A tehének tőgygümőkórja. Az új bortörvény. A természeti emlékek fenntartása. M. kir. vallás- és közokt. miniszter: Magyarország közoktatásügye cz. jelentése az 1908. évről. Tanintézetek: Brassói áll. faipari szakiskola, brassói m. kir. főreáliskola, brádi magánpolgári leányiskola, ábrudbányai munkás gymnasium és bánffyhunyadi polgári iskola 1908—9. tanévi értesítői.

A tagok száma jelenleg: 78 örökös, 2108 alapító, 4000 régi (36. Tagjaink.) Alapszabály szerinti rendes, 1855 új Alapszabály szerinti rendes és körül-belül 300 régi Alapszabály szerinti pártoló tag, együtt 8341. Szaporodás az alapítóknál és befolyt hagyatékoknál 14, a rendeseknél belépés és ciklus-ujítás után 601, pártolóknál 112. Az ujonnan befolyt hagyatékok és felvett alapítási tagsági kötelezettségek összege 11.028 K 55 f, a ciklust ujitott régi rendes tagoké 1701 K, az új ciklusú rendeseké 6900 K, a pártolóké 224 K, együtt **19.853 K 55 f.** Az 1899. évben az új Alapszabályok szerint belépett rendes tagok 10 évi kötelezettsége lejárván, kötelezettségük megújítása iránt felszólítottuk őket, eddig mint egy 160-an jelentették be, hogy továbbra is tagjaink sorában maradnak. A multbeli hátralékos tagdíjak erélyes behajtása iránt mindent megtesz az iroda s közben új tago-

kat is gyűjt. Ennek eredményén az Igazg.-választmány szept. 12-iki ülésében csak Kolozsvárról 23 rendes új tag vétetett fel. Általán a tisztázás, az elhunyt, elköltözött vagy elszegényedett tagok törlése iránt erős munka folyt. E tárgyban meglátogatta Beregszászy László főkönyvvezető 1908. jun. 18-án a Gyulafehérvári, aug. 18-án a Csikvármegyei, 21-én a Gyergyóvidéki 27-én a Háromszékvármegyei és 1909. szept. 20-án a Balázsfalvi fiókválasztmányokat.

Új alapítók lettek: Általános bank és takarékpénztár r. t. (37 új alapítók.) Kolozsvár, képviseli Radó Elek vezérigazgató, 200; Apáthy Péter főispán, Segesvár, 200; Balogh Gyula birtokos, Déva, 200; dr. gróf Bánffy Miklós főispán, Kolozsvár, 200; Kolozsvári takarékpénztár és hitelbank r. t., képviseli Verzar Kálmán vezérigazgató, 3000; Magyar leszámítoló- és pénzváltó bank erdélyrészi fiókosztálya képviseli ifj. Andrásofszky Dániel főnök, 1000; Magyarvalkói közbirtokosság, Jósika Sámuel báró utján, vagyonának eladásából befolyt vételárak elszámolása után fennmaradt összeg 1577.62: Dr. Müller Jerő ügyvéd, Emke jogtanácsos, Nagyenyed, 200; Nagyvárad Emke-kávéház 200 és Szádeczky Lajos kir. tud. egyetemi tanár, Kolozsvár, 200, összesen 6977.62 K-val. Alapítványukat növelték: Dr. gróf Apponyi Albert v. b. t. t., m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter, tiszteletbeli tag, Budapest, 1907. évi XV. részletül 200; Karczag város 1908. évi XV. részletül 200; Szentés város örökös tagsága 1908. évi XXII. és 1909. évi XXIII. részletül 400; Reményi Antal ügyvéd, Emke-jogtanácsos, alapítványát növelni ígérte, míg él évi 50; Wassermann Mór Emke-kávéház tulajdonos, Budapest, 50 és az Emke a Haller Rezső és Gajzágó Manó jogtanácsosok emlékére tett 1000—1000 K alapítvány első részleteiben 400, összesen 1200 K-ával, a fenti összeggel együtt 8177 K 62 f; 924 K alapítvány kifizetése vár az Emkére azon 400 K-ás alap megfelelő kezelése következtében is, a mit Tóbiás Endre polg. iskolai tanár és neje szül. Tokaji Nagy Mariska „Utolsó menedék“ címen tettek le 14 év előtt a Kassai fogyasztási szövetkezetnél, mely a címet később „Jótevény alapítvány“-ra változtatva, az összeget tovább kezelni nem akarja. A szövetkezet igazgatósága ugyan csak 600 K-ban óhajtana az összeget kiegyenlíteni; de tekintettel a jogi szempontokon kívül az erkölcsi szempontokra is, mely szerint egy hazafias jótevénycélu egyesület a várományos, remélhető, hogy a 924 K, levonás nélkül kifizettetni fog.

Dr. Müller Jenő ügyvéd, Alsófehérvármegye t. főügyésze és (38. Hagyatékok.) az Emke felkért nagyenyedi jogtanácsosa önzetlen és buzgó fáradásával az egyesület több évi pereskedés után végre hozzájutott az 1905. évi március 4-én végrendelet hátrahagyásával Nagyenyeden elhunyt néhai Diódvoraljai Miksa Zsuzsanna 196.707 K 30 ft kitevő készpénz alapítványához, melyet az elhunyt a saját és korábban elhalálozott fivére, dr. Miksa György nevére tett s mely alapítvány, tekintettel, hogy minden kikötés nélkül az egyesület Alapszabályszerű céljaira kamatjaiban szabadon felhasználandólag adatott, a legnagyobb eddig az egyesület történetében. Az oldalági rokonok s részben örökösök ugyan két felől is perrel támadták meg a kir. közjegyző előtt kötött végrendeletet, de mind a gyulafehérvári kir. törvényszék, mind pedig felebezés folytán a kolozsvári kir. ítélőtábla egyértelmű jóváhagyó ítéletet hozott, amelyek alapján a hagyatékátadó végzés is létrejövén, dr. Müller Jenő f. évi ápr. 29-én az alapítványi összeget leltár mellett az egyesületi irodában átadta a következők szerint: Nagyenyedi kisegítő takarékpénztárnál betét 113.966 K 56 f, Nagyszebeni földhitelintézetnél betét 31.171 K 91 f, Kolozsvári mezőgazdasági banknál betét 32.168 K 83 f, értékpapír 14.400 K, künnlevő 5000 K, együtt 196.707 K 30 f. Eljáró jogi képviselőnk négy évi fáradságáért nemcsak köve-

telést nem számított fel, hanem 403 K 92 f készkiadásából is az egyesületnél 200 K alapítványt tett s utólag az 5000 K künnlevő követelést is díjtalanul behajtotta. A választmány korábbi határozatához képest a Diódváraljai Miksa Zsuzsánna és fivére Miksa György jogtudor alapítványát a kamatok egyrészének folytonos tőkésítése által 300.000 K-ra növeli, az elhunytak olajképeit az Emke nagyjai arcképcsarnoka számára Ács Ferencz festőművész által már most elkészítetteti s kimondta, Miksa Zsuzsánna nagyenyedi sirjának 5000 K költséggel diszes megjelölését. Az alapítványtevők életét és érdemeit még az 1905. évi jun. 12-iki közgyűléskor a t. alelnök-főtájtár továbból külön kiadványban méltatta az egyesület. Tekintettel, hogy a közalapítványi kir. ügyigazgatóság ez ügygel kapcsolatban is az alapító levél kiállításánál zaklatólag s részben törvényben nem gyökerezően zavarólag és hátráltatólag járt el, a Választmány indítatva érezte magát f. évi junius 3-án 265—909. sz. alatt folyamodással élni a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, Haller Gusztáv jogtanácsosnak tollából kimutatva, hogy az alapítványok létrejöttéhez kormányhatásági jóváhagyás nem szükségeltetik s így a min. a jövőben előforduló hasonló esetekben az eddigi, tételes törvényen nem alapuló s így sérelmes eljárástól eltérően az alapítványok létesíthetését előmozdítani s azok létrejöttét indokolatlanul ne késleltetni méltóztassék. Végrendeletileg 2000 K értékű urbéri kötvényt hagyott a mult évi december 6-án 85 éves kcorában Nagyszebenben elhalt Dobokai Dobokay Ferencz ny. m. kir. honv. min. osztálytanácsos, a F. J. r. lovagja, mely összeget unokaöccse kurtapataki Baka Elek ny. kir. telekkönyvvezető, mint általános örökös, f. évi jan. 31-én már be is küldte. Befolytak továbbá: dr. Meskó Pál nyiregyházai v. főorvos és neje Bölke Matild végrendeleti hagyatékában — fiuk Meskó Elek utján — 200, s Vágácssy Ferencz korábbi hagyatékához csatolandólag 93 K. Tasnádi kir. járásbiróság az 1908. jun. 20-án Nagybanjomban elhunyt Széchenyi Lajos ny. esperes-plébános hagyatékában f. évi szept. hóban 50 K-át küldött. Korábbi és újabb hagyatékokat illetőleg a következő értesítéseket kaptuk: Reményi Antal budapesti jogtanácsosunk jelentést tett a Bicskey Kálmán-féle hagyatéki ügyről, mely szerint ez immár nem sokára befejezve lesz. Ugyancsak nevezett jogtanácsosunk jelenti, hogy a Dubay Miklós-féle hagyatéknál nevünkben beleegyezett abba, miszerint, ha a hagyományozott sorsjegyek nagyobb nyereménynyel huzatnának ki, a hagyományosok is részesednek belőle, ellenkező esetben csak az örökösök. Budapesti VI. ker. kir. járásbiróság, ugyancsak Reményi Antal jogtanácsosunk jelentése szerint, mult évi dec. 28-án kelt végzésével kihirdetvén, az 1908. nov. 26-án Budapesten elhalt Gelléri Szabó János háztulajdonos 6 rendbeli kir. közjegyzői végrendeletét, illetve fiókvégrendeletét e végrendeletekkel is egyszersmind a budapesti kir. törvényszék vizsgálóbirósága részére küldte át a Battik Sándorné- sz. Filep Gizella által bemutatott 1908. szept. 13-iki keletű végrendeletet is bñnygyi nyomozás céljából. Ez ügyben megindított bñnvádi eljárás kedvező befejezése esetén az Emkét is, egyéb nagyszámu hagyományos erkölcsi testület és jótékony intézet mellett, 5000 K fogja illetni. Czeplédi kir. járásbiróság beküldte néhai Dobos János mérnök ama hagyaték átadó végzését melynek alapján az Emkének hagyományozott 2000 K 233 K 34 f időközi kamatával f. évi febr. 28-án bejött. A néhai Hegyi Mihályné—Józsa Eufrozina († 1905. Debreczenben)-féle hagyatéki perben a debreczeni kir. ítélőtábla f. évi jun. 22-én kelt ítéletében az elsőfoku biróság ugyancsak f. évi apr. hó 23-án hozott ítéletét helybenhagyva, ezzel a végrendelet egy, a másoló tollhibájából kelt tétele is jóváhagyott. Ez ellen Márk Endre ügyvéd, mint a Tiszántuli ref. egyházkerület, a debreceni ref. collégium és az Emke egyenlő mértékben érdekelt hagyományosoknak jogi képviselője a kir. Curiához apellált s most várjuk az érdekes ügyben a döntést. A végrendeletnek a házon erkölcsi testületre vonatkozó egyéb intézkedése érvényben maradt, csak a végrendeleti

hagyományok kiadása után fennmaradó javaknál „ingóság“ helyett „ingatlan“ maradt kétségesnek. Mult évi aug. 29-én folyt le Kecskeméten néhai Sárközy Ágnes hagyatéki ügyének tárgyalása. Jásznagykunszolnok vármegye árvaszéke f. évi febr. hóban értesített, hogy a néhai Tarcsányi Kálmán tulajdonát képező ingatlan 2400 K-ért eladatott, az Emkét illető 1200 K letétbe helyeztetett, míg az utóöröklési jog töröltetett.

E cím alatt ama, nem-alapítványoszerű főbb adományokat emeljük ki, melyek ilyképen is az egyesület iránt nem szünő érdeklődés tanujelei és pedig az ország minden vidékén és minden foglalkozási ág köréből. Ilyenek: Debreczeni István-gőzmalom 200 K; almási Balogh Loránd építész tanár, Budapest, házassága évfordulója alkalmából, „mint a régi Emke-bálok egyik főintézője“, 100 K; magyarkályáni birtok határkiigazítása befejezésére Gaál Elek szomszéd birtokos, alapító tag, 100 K; Széchenyi Lajos ny. esperes hagyatékában, Nagybajom 50 K; Bajai takarékpénztár és Tállyai népbank 40–40 K; Verespataki m. kir. bányauzemvezetőség 1908. évi bányalátogatási díjakból 22 K 80 f; Öcsöd község és Antalffy Lajos ny. ezredes, Budapest, 20—20 K; Pintér Zsigmond, a Magyar földhitelintézet levéltárnoka, Budapest, 14 K; Hódmezővásárhelyi takarékpénztár és Jurenák József, Budapest, 10—10 K; Sepsiszentgyörgyi székely szövögyár (Klinger Henrik) 131 K 20 f értékű ruhaszövet után felajánlott 6 %-ban 7 K 87 f; Csongrád városi takarékpénztár 5 K; Sándor József Emke t. alelnök-főtitkár 4 K 43 f; dr. Duda János főgimnáziumi tanár, Fogaras, Baja város, Csiky Lajos áll. mértékhitelítő, Kolozsvár, György Lajos bánffyhungyadi lakatos mester részéről 4—4 K; Sichra M. Jenő hajóskapitány, Budapest, 3 K; Bóka Péter főreáliskolai tanár és Györffy Balázs ügyvéd, dr. Tegze Gyula jogtanár utján, Kecskemét, özv. Natti Józsefné, Gaál Klotilde, Baja, Günther Gusztáv banktisztviselő, Budapest, Takáts Lajos kereskedő, Budapest, dr. Mátéffy Ferenc polgármester, ügyvéd, Szentés, dr. Eötvös József kir. törvényszéki bírósági tanácsos, Eger és Czeglédy Ferenc vendéglős, Héjjasfalva, egyenként 2 K és Szolnoki Lajos kir. dohánybevéltő, Érsekújvár, 1 K. — Perselyes gyűjtésben: Hajdumegyei és Debrecen városi Emke-fiókválasztmánytól 113 K 73 f; ebben a gyámpénztár 28 K 74 f, házipénztár 14 K 45 f, mezőrendőrség 11 K 58 f, bűnügyi osztály 9 K 12 f-rel vett részt; Wassermann Mór budapesti Emke-kávéház tulajdonos 25 K 40 f; Kunszentmiklósi kaszinó és Egyek község, alapító tagjaink, 4 K, illetve 86 f.

Az egyesület nagyszámu anyagi, forgalmi ügyei közül kiemeljük, hogy a mult közgyűlés óta a tordai Egyesült kisegítő és takarékpénztár r. t. 100.000, a Mocsvidéki takarékpénztár újabb 50.000 és a Kolozsvári gazdák hitelszövetkezete 30.000 K betétet kaptak. Az egyesület szakértő mérnök utján 900 K költséggel felmérte a magyarkályáni Mohai Károlyné-féle 562 kat. holdas és 110 □-öles alapítványi birtokot, mely az 1867. május hóban megtartott tagosítás óta nem volt felmérve. A birtok-állag nagyban és egészben meglevőnek találtatott, csak a határjelek voltak nagyrészt elenyészve, miért is ezek újra felállítottak. A kopár területek befásítására a kir. földmivelésügyi minisztertől 30.000 drb. akácfa csemete adományozását kértük és kaptuk, a mit közvetlenül e közgyűlés előtt el is ülteténk. Az algyógyi magyar Kaszinó és az ottani Hitelszövetkezet számára emelendő együttes épülethez, melynek költségeit a kir. földmivelésügyi minisztérium kebeléből helyezték kilátásba, a Választmány a gróf Kun Kocsárd-féle kastély parkjából örökhasználati joggal 800 □-ölet bocsátott rendelkezésre. László Zsigmond kisbarcsai ref. lelkes kérésére az Emke a telepítési felügyelőségénél közbenjárt a Herczeg Sándor-féle csernakeresztúri 600 hold birtok áll. megvétele tárgyában. Miután az óvodának szánt magyarkályáni

belsőség előtt, az Emke megkérdezése nélkül, indokolatlanul feltöltött megyei ut tönkretette a gödörbe juttatott telket és épületet: ez ellen a vármegye alispánjához tiltakozással álltunk. A Választmány az idén is köszönetét fejezte ki Dósa Dénes szászvárosi fiókválasztmányi elnöknek az ottani gróf Kun Kocsárd-féle Emke-bérház díjtalan és lelkiismeretes kezeléseért.

Régi buzgó tagjaink sorából a lefolyt évben is többen költöz- (41. Elhunytak.) tek át ama szebb hazába, a hol nincs se nemzetiségi, se társadalmi, se felekezeti kérdés s a honnan áldólag és segítve nézhetnek reánk a nehéz munkában, mely idelent Isten akaratából részünkül jutott. Így elhunytak az egyesület első alapító tagjai közül: múlt évi nov. 17-én nagyváradai és teleki Horváth László Nagy-Küküllővármegye ny. kir. tanfelügyelője, az 1848—9. szabadságharc 13 éves kiskatonája, az olasz szabadságharc Garibaldistája, Segesvárt, a ki az alakulásnál évekig volt Igazg.-választmányunk tagja s a megyei választmány elnöke, alatta létesülvén a segesvári Emke-óvó; f. évi márc. 16-án Szathmári Enyedy Lajos, ny. kir. ítélőtáblai bírósági elnök, a Balázsfalvi vidéki kör elnöke; 22-én Besztercén Guzman János, ny. kir. főbányatanácsos, az alakulásnál az Ó-Radna vidéki fiókválasztmány elnöke, utóbb Beszterce-Naszódvármegyei választmányunk alelnöke és Igazgató-választmányunk tagja; múlt évi dec. 20-án Mártonfi Lajos szamosújvári áll. főgymn. igazgató, a kit csak pár év előtt választottunk meg Választmányunk igen érdeklődő, lelkes tagjává; Oberschall Adolf, b. t. t., a kir. Kuria elnöke; Szacsvey Sándor, földbirtokos, Kolozsvárt; Horovitz Sámuel vállalkozó Budapesten és gyalui Rosenberger Bernát földbirtokos. — A rendes tagok sorából kiemeljük: dr. Veress Lajos városi orvos múlt évi szept. 8-án Kolozsvárt történt elhunytát, a ki az alapításnál az első iven 100 tagot gyűjtött volt egyesületünknek. Ugyancsak f. évi jun. 19-én hunyt el Budapesten Rigler József Ede, a róla nevezett papirneműgyár r. t. vezérigazgatója, kivel az Emke-papirneműgyártmányok révén álltunk összeköttetésben. — A Választmány mindenik esetben megfelelő módon fejezte ki gyászát a veszteség fölött, a főbb veszteségeknél részvétiratot is intézve az elhunytak családtagjaihoz vagy rokonaihoz. Horváth László temetésén Somogyi István Igazgató-választmányunk tagja képviselte az Emkét s fejezte ki részvétünket a hozzátartozói előtt. Részvétét fejezte ki továbbá a Választmány s illetve Igazgató-tanács Rákosi Jenővel, az Emke-örökös dísztagjával szemben, neje sz. Kalmár Lenke; Fekete Gáborral, az Emke alelnökével szemben, veje zágoni Bodola Gábor, kir. törvényszéki bírósági elnök; Nagy Károly Emke-jegyzővel szemben édesanyja, Nagy Gergelyné szül. Kotsis Terézia és Dénes Károly, Igazgató-választmányi taggal s megyei választmányi elnökkel szemben, neje sz. Szieber Margit elhunytá fölött; Koleszár Lajos választmányi tagunk és a Kalotaszegi-kör titkára „Érsekújvári Gyarmathy Zsigmond emlékezete“ címmel külön kiadványban örökölte meg tavaly elhunyt s általunk múlt évi jelentésünkben méltatótt buzgó munkatársunk, köri elnök stb. érdemeit.

Személyes kiküldött, Pallós Albert kolozsvári áll. polgári (42. Üdvözlések.) isk. igazgató, Emke-jegyző útján fejezte ki a Választmány üdvözlését Deák Lajos kir. tanácsos tanfelügyelőségének ama negyedszázados ünnepén, melyet a Maros-Tordavármegyei általános tanítótestület múlt évi november 4-én Marosvásárhelyt, a vármegyei háza nagytermében díszközgyűlés alakjában rendezett s melyen Máthé József tantestületi elnök „Deák Lajos szerepe Maros-Tordavármegye népoktatás ügyének történetében“ c. alatt méltatta a kiváló tanügyi férfiú és buzgó Emke-apostol érdemeit. — Viszont sürgönyileg üdvözölte az egyesület Reményi Antal budapesti Emke-jogtanácsost, Komárom vára 1848/49-es egyik hőst, f. évi apr. 15-én 84-ik születésnapja alkalmából.

Az Igazgató-választmány üléseit a múlt évi szeptember hótól f. évi szeptember hóig, e közgyűlési évben is rendszeresen minden második hó d. u. 3 órakor a városházán tartottuk meg. Tartatott összesen hat ülés, 4 Béli Ákos gróf és 2 Fekete Gábor elnökle alatt, a ki az egyik ülésben folytatólag is elnökölt. A hat ülésen részt vett összesen 57 tisztikari és választmányi tag, köztük 8 vidéki. Az érdeklődés tehát nem szűnik, hanem állandóan fenntartja magát. Hozott a Választmány 177 fő- és 114 alhatározatot, együtt 291-et és így minden gyűlésre átlag 50 határozat esik.

Az Igazgató-tanács a múlt közgyűlés óta 12-szer ülésezett, hozva 303 fő- és 162 alhatározatot, együtt 465-öt, a mely 174-el több, mint a választmányi határozatok száma, átlag egy gyűlésre azonban csak 40 határozat esik. Az Igazgató-tanács rendes látogató tagjai voltak: Béli Ákos gróf elnök, Fekete Gábor alelnök, Sándor József t. alelnök-főtítkár, Merza Lajos kir. tanácsos, főpénztáros, Székula Ákos ellenőr, dr. Gál Kelemen, Kovács Dezső, Nagy Károly, Pallós Albert és Rietly Károly jegyzők, Haller Gusztáv dr. jogtanácsos és Márki Sándor dr., Dir-tag. Ők 12-en készítették elő a Választmány számára a múlt közgyűlés óta az ügyeket, hajtották végre a folyóügyeket s szükség esetén utólagos választmányi jóváhagyás fenntartásával intézkedtek is.

A fiókválasztmányokat illetőleg a beérkezett jelentésekhez képest is részben sok kedvezőt jelenthetünk, részben pedig kívánatos, hogy az országban uralkodó pártpolitikai viszonyok enyhültével ezen a téren is visszatérhessünk az eredményes közművelődési és közgazdasági társadalmi munkához, a mi minden haladás előfeltétele; örvendetes képet mutat fel újabban a Kis-Küküllő vármegyei választmány tevékenysége mely báró Kemény Ákos főispán elnökle alatt és dr. Szentmiklósy László főispáni titkár, megyei választmányi titkárságával a legtevékenyebb fiókunk lett, a mint azt a saját jelentése is feltünteti; holott e megyében, mely egyedül szavazta volt meg az Emkének két évre az 1%-os pótdót, azelőtt nem volt fiókválasztmányi életünk, még Bethlen Gábor gróf főispánsága idejében sem. Maros-Tordavármegyében most is a régi hivek, u. m. Deák Lajos kir. tanácsos, tanfelügyelő, elnök, dr. Turnowsky Mór, járásorvos, titkár és Nagy Sándor gyógyszerész tulajdonos, pénztáros a buzgó zászlóvivők. Állandóan működnek: Alsófehérvármegyében a Gyulafehérvár városi és a Balázsfalvi fiókkörök, amaz Novák Ferencz kir. tanácsos, polgármester, emez most Simonffy Alajos ny. főszolgabíró elnökle alatt; e megyében a Marosújvári fiókkör rendezte tavalyi szép közgyűlésünket. Beszterce-Naszódvármegyei választmányunk Lázár Árpád gróf elnökle és Mihály Gábor titkársága alatt végzi hazafias működését. Brassóvármegyében a Hétfalusi fiókkör Kiss Árpád ev. lelkész, elnök és Kiss Béla ev. lelkész, titkár alatt különösen a hazafias közszellem ápolásával tűnik ki. Csikvármegyében a Gyergyóvidéki fiókkör Ferenczy Károly r. kath. főesperes-plebános elnöksége alatt és Sántha Albert titkárságával most is változatlanul a régi, miként az egyesület alapítása óta a leghivebbek közé tartozott. Fogaraszvármegyei választmányunk most van szervezés alatt Széll József főispán elnökle alatt. Hunyadvármegyében a választmány élén Dénes Károly kir. tanfelügyelő, elnök tevékenykedik. Kolozsvármegyében, hol az ügyeket a központ külön intézi, külön munkás életet él a Kalotaszegi kör, Koleszár Lajos titkársága mellett. Nagy-Küküllő vármegyében is Segesvárt a kisdud magyarság fiókválasztmányi szervezetben áll Somogyi István alispán elnökle alatt; titkár Kovács Bálint áll. isk. igazgató. Szabovármegyében, miután Elischer József kir. tanácsos, ny. tank. főigazgató elköltözés folytán a sok ideig viselt elnökségről a múlt évben lemondott, Nagy József ref.

esperes, választmányi titkár ma is a buzgó képviselőnk s Udvarhelyvármegyében Ugron Ákos főispán volt szives az elnökséget elválni, hol dr. Solymossy Lajos áll. főreáliskolai igazgató szintén régi hívünk a titkár. Mindezekhez Debreczen sz. kir. városi és Hajdúvármegyei választmányunk is lelkes hazafias készséggel és kitartással szállítja a központba a gyűjtéseket, a mi az alföldi magyarság nemes tiszte volna minden irányban az exponált területeken működő közművelődési egyesületekre nézve. Az Igazgató-választmány különböző akcióiban és kulturális szervezéseiben a fiókválasztmányok a végrehajtók s különös elismerés illeti ama vidéki pénztárosokat, a kik a tagdíjak beszédésében stb oly odaadással és kitartással járnak el. Ezek a fenti fiókválasztmányisorrendben: Nagy Sándor Marosvásárhelyt, Csecskedy József Gyulafehérvárt, Schieszl Károly Baiászfalván, Rohrllich Ede Beszterczén, Paizs György Hétfaluban, Dájbukát Jakab Csikszeredában, Sántha Albert Gyergyószentmiklóson, Buda Imre Déván, Fejér Imre Segesvárt, Bod Péter Nagyszebenben, Dózsa Jakab Székelyudvarhelyt és Bészler Károly Debreczenben. Háromszékvármegye alispáni hivatala f. évi szept. havában értesített, hogy Kovács László p. ü. számtanácsos, a háromszékmegyei választmány pénztárnoki tisztéről lemondott s egyben pénztári naplóját, iratait és 1054 K 87 f-ről szóló betétkönyvét megküldte.

Iktatóra érkezett a levéltári és pénztári ágbn 2000, kiadatott (46. Egyesületi iroda.) 1948, együtt 3948 önálló ügyszer. Postára adatott vidékre 12.120, helyben kézbesítve 780, csomag 377, összesen 13.277 drb, irógépen vagy nyomdailag sokszorosított irat szétküldetett 16.000 darab. Az Igazgató-választmány 1909. máj. 12. rendezte a hivatalnokok és alkalmazottak fizetését oly képen, hogy Beregszászy László főkönyvvezető, mint a pénztári osztály és Molnár István levéltáros, mint a levéltári osztály irodavezetői f. évi május 1-től 300—300 K irodavezetői pótlékban részesülnek; Kecskeméti Endre segédkönyvvezető (pénztári levelező) a néptanítók mintájára megkapta szabályszerű 5-öd éves pótlékát 1907. július 1-ig visszamenőleg is; Biró Árpád fogalmazó címmel szolgálatra berendelt Emke-néptanító 5-öd éves korpótléka 1896. szept. havától számíttatik; Szőcs Ferenc irnok 1905. jan. 1-étől öt izben kiszolgáltatható 100—100 K-ás ötödéves korpótlékban részesül s lakbére f. évi apr. 1-től 360 K-ára emeltetett föl; Zágoni Viktor dijnok havi fizetése május 1-től 60 K-ra emeltetett s végül Szabó József Emke-szolga fizetése f. évi május 1-től 80 K-val javítottatott s a reá vonatkozólag kimondott kegydíj-jogosultság elvileg feleségére is kiterjesztetett.

Szám- és pénztárvizsgálatot 1909. március hó 30-án tartottak a (47. Szám- és pénztár-számvizsgáló bizottság közgyűlés kiküldötte tagjai, akik Bánffy Ernő vizsgálat.) báró földbirtokos, elnök, Gyárfás Benedek jószágigazgató és Sárkány Lajos dr., ref. coll. tanár és egyházkerületi tanügyi előadó. A bizottsági tag urak mindent a legnagyobb rendben kezelve és pontosan megőrizve találtak, miért is a közgyűlésnek Merza Lajos kir. tanácsos, főpénztáros és Szekula Ákos ellenőr számára a felmentvény megadását javasolják.

És ezzel a t. Közgyűlés előtt fekszik legutóbbi Évi jelen- (48. Befejezés.) tésünk. Tudjuk, hogy nem tőlünk függő okok, mindenek előtt a vagyoni erő elégtelensége, illetve lekötöttsége miatt nem mindenben felelhettünk meg a várákosnak, jobban mondva, az Emkéhez kötött jogos, vagy jogosulatlan igényeknek. Ezért mi — a Választmány, tisztikar és Igazgató-tanács — vagyunk a legszomorubbak, a kik a bizalomból folyó elhivatásunk következtében az erdélyrészi közélet érverésén tartjuk a kezünket, érintkezünk a közönséggel és bizony sok fejtörést, tanácskozást és utánjárást állunk ki, hogy a legnagyobb bajokon segíteni, legégetőbb sebhelyeken enyhíteni tudjunk. De egy társadalmi szervnek az állam, egyház és a többi társadalom hiányait pótolni nem lehet, erre a nagyzás betegsége

és az elbizakodás káros, mert könnyen hitető eljárás nélkül vállalkozni sem szabad. A fő, hogy az egyesület mindig ébren és tette kész legyen, miért is programját — az alapcél megtartása mellett — az idők szükségéhez képest változtatni s a rendelkezésre álló anyagi erőt a hosszabb lekötöttségtől lehetőleg függetleníteni kell. Ez a feladat, a melyhez minden igaz hazafit és honleányt bizalommal és tisztelettel kér az Emke: ne tekintsük a társadalmi mozgalmakat egy ember ügyének s ne higyjük azt, hogy bizonyos mennyiségű anyagi hozzájárulás lerovásával befejeztük kötelességünket és ezzel megmentettük a hazát. Erkölcsi és szellemi közreműködés is kellene. S ha még eleget tennénk az anyagi áldozatnak is! De az Emke nem korholni, hanem hívni szokott; magában véve, ha a célt nem tartjuk szem előtt, nincs is oka panaszra s azért hittel és reménnyel Magyarország összes honpolgárai testvéri szeretete iránt, csüggedetlenül mondja: Hazádnak rendületlenül!

